گۆڤاری پەرستار

ژمارە (٨)ی ئاداری ٢٠١٣

گۆڤارێکی تەندروستی و ڕۆشنبیری گشتی وەرزیە، کۆمەڵەی زانستی پەرستارانی کوردستان دەری دەکات

سینگە کوژە

دیدارێک لەگەڵ سەرۆکی کۆمەڵەی زانستی پەرستاران

بەرە و سیستەمێکی شارستانی نوێی پەرستاری

دیدارێک لەگەڵ ڕاگری کۆلێژی پەرستاری

سەردانی ستافی کۆمەڵە بۆ شاری سلێمانی

گرنگی هەبوونی ئەنجومەنێکی پەرستاری لە کوردستان

سەروتار

دیارە گۆڤارێك بەناوی پەرستار تەكانێكە بۆ شان بەشان كردنی قەڵەم و سەرنجەكانی پەرستار بۆ بەرەو پێش بردنی ئاستی زانیاری و كرداری پەرستارانی كوردستان بە هەموو ئاستەكانیەوە، هەر بۆیە بۆ جاری دووەم و سێیەم كۆمەڵەی زانستی پەرستارانی كوردستان جارێكی تر خۆی نوێ كردەوە دوای بەستنی كۆنگرە لە (٢٠١٢/٨/٢٥) بە هیوای ئەوەی ئەم كۆمەڵەیە ببێتە مۆمی رۆشنكەرەوە و سونبولی كۆكردنەوەی هەموو پەرستاران لە دەوری خۆی بۆ داكۆكیكردنی ئەركەكانیان بە شێوەیەكی زانستی و سەردەمیانە بۆ ئاسودەكردنی باری دەروونی و جەستەیی نەخۆشەكانمان. جا بۆ ئاسانكاری كردنی بەدەستهێنانی ئامانجەكانمان داوا لە بەرپرسە تەندروستیەكان دەكەین كە پەرستاری لێهاتوو و شارەزاو بە ئەزموون لەسەر بنچینەی زانستی و لەخۆ بووردەیی دابنێن بۆ بەرێوەبردنی بەشەكانی پەرستاری لە فەرمانگە و نەخۆشخانەكان. وەهەروەها هیوای هەموو پەرستارێكە كە سەندیكایەك بە ناوی سەندیكای پەرستارانی كوردستان بە زووترین كات دابمەزرێت هاوتا وەك هەموو پەرستارانی جیهان بریاری خۆیان لە رووی كار و داكۆكی و سیستەم گۆرین لە پیناو باشتر خزمەتكردنی كەسانی ساغ و نەخۆش بە دەستی خۆیان بێت، بۆیە هیوادارین جارێكی تر لایەنە پەیوەندارە رێگرەكان لە دروستبوونی سەندیكا چاو بە بەرژەوەندی گشتی كۆمەلانی خەڵكی كوردستان بخشێننەوە و پەلە بكەن لە درووستبوونی ئەم سەندیكایە.

د. عبدالقادر حسین

پەرستار

ژمارە (٨)

خاوەن ئیمتیاز
كۆمەڵەی زانستی پەرستارانی كوردستان

سەرنوسەر
شالاو فارس أحمد ناوپردانی

بەڕێوەبەری نووسین
ڕەیان جوهر حسین

دەستەی نووسەران

- د.كریم فتاح غزیز
- د.عبدالقادر حسین
- سەرهەنگ قادر أبراهیم
- هیوا أحمد محمد
- هندرێن یونس نجم
- شالاو فارس أحمد
- ڕەیان جوهر حسین
- نورالدین حمدأمین علی
- بورهان علی حمە حسین

نەخشەسازی و تایپ
ئەندازیار / هۆگر رحمان ڕۆوف

ناونیشان: هەرێمی كوردستان/ هەولێر/ دووسایدی نەورۆز/ تەنیشت فەرمانگەی ئای تی

Email: harva888@gmail.com

دیداریك لەگەڵ بەڕێز سەرۆكی كۆمەڵەی زانستی پەرستارانی كوردستان

ئا/ شالاو فارس ناوپردانی - پەرستاری زانكۆ

دكتۆر ئەم كاتەتان باش، سوپاس بۆ بەڕێزتان بۆ ڕەخساندنی ئەم دەرفەتە، بۆ ئەوەی بتوانین لە نزیكەوە ئەم دیدارە لەگەڵ بەڕێزتان ئەنجام بدەین.

د. كريم فتاح عزيز سەرۆكی كۆمەڵەی زانستی پەرستاران

پ/دکتۆر دەکرێت لە دێرێکدا خۆت بناسێنی؟
و/ من دکتۆر کریم فتاح عزیز، لە ساڵی ١٩٨١ لە کۆلێژی پەرستاری زانکۆی بەغدا بڕوانامەی بەکالۆریۆسم بەدەست هێنا وە لە ساڵی ٢٠٠٢ بڕوانامەی ماستەرم لە کۆلێژی پەرستاری زانکۆی موصڵ لە بواری پەرستاری تەندروستی کۆمەڵ بەدەستهێنا وە لە ساڵی ٢٠٠٩ بڕوانامەی دکتۆرام لە هەمان بواردا لە کۆلێژی پەرستاری زانکۆی هەولێری پزیشکی بەدەستهێنا وە بۆ ماوەیەکی زۆر لە وەزارەتی تەندروستی کارم کردووە وە لە ساڵی ١٩٩٢ وە لە پەیمانگەی تەکنیکی پزیشکی هەولێر وەکو مامۆستا کارم کردووە و بۆ ماوەیەکی زۆر سەرۆکی بەشی پەرستاری بووم لە پەیمانگەی ناوبراو. وە ئێستا مامۆستام لە کۆلێژی پەرستاری زانکۆی هەولێری پزیشکی و بەردەوامم لەسەر کارەکەم.

پ/کۆمەڵە چۆن دروست بوو؟
و/لە سەرەتاوە بیرۆکەکە لەلایەن چەند مامۆستایەکی زانکۆ و هەندێ دەرچووانی تری کۆلێژی پەرستاری سەری هەڵدا و ئەم بیرۆکەیان دامەزراند و توانیان ڕەزامەندی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەدەست بهێنن وکۆمەڵە دەست بەکاربوو.

پ/ناوی کۆمەڵەکەتان لە ئێستا چی یە؟ وە ئێستا بارەگای دەستەی باڵا لە کوێ یە؟
و/ کۆمەڵە لە ئێستادا ناوی (کۆمەڵەی زانستی پەرستارانی کوردستان)ە. بارەگای لە هەولێرە دەکەوێتە سەر جووت سایدی گەڕەکی نەورۆز تەنیشت (فەرمانگەی تەکنۆلۆجیای زانیاری IT-). وە کۆمەڵە ماڵی گشت پەرستارانە بە گشت ئاستەکانەوە.

پ/پێکهاتەی کۆمەڵە لە ئێستاداچۆنە؟
و/کۆمەڵەپێکهاتووە لەسەرۆك و جێگر و ئەندامانی دەستەی باڵا و نوێنەرمان لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان.

پ/ئایا ئێوە لقتان لە پارێزگاکانی تری هەرێمدا هەیە؟
و/ نەخێر بەڵام کارەکانمان لە ڕێگای نوێنەرایەتی لەشارەکانی (سلیمانی، کرکوك،دهۆك، هەولێر) بەڕێوە دەچێت.

پ/پەیوەندی زانستی و کارگێڕشیتان لەگەڵ کێیە و لە چ ئاستێکدایە؟
و/ پەیوەندیمان لە ئاستێکی باشدایە لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی و خوێندنی باڵا و ناوخۆ و پارێزگای هەولێر و گشت نەخۆشخانە و فەرمانگەکانی تر و تەواوی سەندیکا و کۆمەڵە و ڕێکخراوەکانی کە لەبواری تەندروستی کاردەکەن.

پ/دەتوانی بەشێوەیەکی گشتی ئامانجەکانی کۆمەڵەمان بۆ ڕوون بکەیتەوە؟
و/ ئامانجمان بەگشتی بەرەوپێشبردنی کاری پەرستارییە لە کوردستان.

پ/ئایا دوا کۆنفراسی کۆمەڵە کەی بوو؟
و/ دوا کۆنفراسی کۆمەڵە لە ٢٠١٢/٨/٢٥ لە هۆتێل (ڤان ڕۆیاڵ) ئەنجام درا. تیایدا دەستەی نوێی کۆمەڵە هەڵبژێردرا بە ئامادەبوونی زۆربەی پەرستارانی زانکۆ لە گشت پارێزگاکانی کورردستان. هەروەها نوێنەری بەڕێز پارێزگاری هەولێر و دادوەری بەڕێز ئامادەبوون. کۆنگرەکە بە سەرکەوتوویی کۆتایی هات و دەستەی نوێ دەست بەکاربوو.

پ/پەیوەندیتان لەگەڵ دەستەی پێشووی کۆمەڵە چۆن بوو؟
و/ من لێرەوە دەمەوێ زۆر سوپاسی دەستەی پێشووی کۆمەڵە بکەم کاری زۆر چاکیان ئەنجام داوە و جێ پەنجەیان دیارە لە کار و چالاکی یە زانستی و کارگێڕیەکان، ئێستاش هاوکارمانن دووبارە سوپاسیان دەکەم.

پ/چالاکیەکانی کۆمەڵە لە ئێستادا لەچیدا چڕ دەبێتەوە؟
و/ ناتوانم بە تەحدید بڵێم تەنها ئەم چالاکیانە ئەنجام دەدەین، چونکە چالاکیەکانمان پەیوەستن بە پێویستیەکانی پەرستاران و نەخۆشخانەکان و هی تریش، بەڵام دەکرێ لەم خاڵانەی خوارەوەدا چالاکیەکان کورت بکەینەوە:
١. بەرەوپێشبردنی ئاستی زانستی و پراکتیکی پەرستاران.
٢. کردنەوەی خولی ڕاهێنان لە بوارە جیاجیاکاندا.
٣. وانە ووتنەوە و سیمینار و ۆرکشۆپ.
٤. دەرکردنی گۆڤاری (پەرستار) بەشێوەیەکی وەرزی.
٥. دەرکردنی نامیلکە و ڕۆژنامە و پامپلێت لە کاتی پێویستیدا بۆ هەموو پارێزگاکان.
٦. دیدار و کۆبوونەوە لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار.
٧. مەشق پێکردنی پەرستاران لە بوارە جیاوازەکاندا.
٨. دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ سەندیکا و کۆمەڵە و ڕێکخراوەکان لە ناوەوە و دەرەوەی وڵات.

پ/ ئایا پەیوەندیتان لەگەڵ کۆلێژی پەرستاری چۆنە؟
و/ پەیوەندیمان زۆرباشە و بەسوپاسەوە بەڕێز ڕاگری کۆلێژ هاوکارمانە لە ڕاپەڕاندنی کارەکانمان لەو بابەتانەی کە پەیوەندی بە ئەوانەوە هەبێت وەك دابینکردنی مامۆستا بۆ سیمینار و ۆرکشۆپ.

لە سەرەتاوە بیرۆکەکە لەلایەن چەند مامۆستایەکی زانکو و هەندێ دەرچووانی کۆلێژی پەرستاری سەری هەڵدا

زانکۆی هەولێری پزیشکی / کۆلێژی پەرستاری
دەرچووانی خولی چوارەم

ئامانجمان بەگشتی بەرەوپێشبردنی کاری پەرستارییەلە کوردستان

پ/ ئایا ئامانجی ئێستا و داهاتووتان چیە کە نەهاتۆتە دی بە هیوان بێتە دی؟

و/ بەراستی ئامانجمان گەلێ زۆرە بەلاّم گرنگ کرداره وە دەکرێ ئامانجەکانمان لەم خالآنەدا کورت بکەینەوە:

أ- رێکخستنی گشت ئاستەکانی پەرستاری و جێبەجێکردنی (Job Description) و بە دۆکیومێنتکردنی کاری پەرستاری لە فایلی نەخۆش (Nursing Notes).

ب- پۆلینکردنی پەرستاران بە گوێرەی تایبەتمەندێتی و پەرەپێدانی تایبەتمەندیەکان.

ت- پێگەیاندنی پەرستاران تا ئاستی --RN (Registered Nurse) کە ئاستێکی جیهانی ستاندەرە بۆ پەرستار.

پ- پێگەیاندنی پەرستاران تا ئاستی پەرستاری کارا (Nurse Practitioner) تا ببنە خاوەن بڕوانامەی بەرز وەك پەرستارانی جیهان.

ج- جێبەجێکردنی بەرنامەی (Mentorship) لە گشت نەخۆشخانەکان بۆ ئەوەی قوتابی کە دەچێتە کۆلێژ لەلایەن کەسانی پسپۆر لە بوارە جیاجیاکان مەشقی پێبکرێت تا ساز و ئامادە بێت بۆ پێشکەشکردنی کاری پەرستاری وە ببێتە فێرکاریش بۆ قوتابیانی دوای خۆي.

وە هەروەها ئامانجی داهاتوومان ئەوەیە کە سەندیکایەکی تایبەت بە پەرستاران دابمەزرێت بۆ رێکخستنەوەی کاری پیشەیی و زانستیان و داکۆکیکردن لە مافەکانیان هەروەك لە گشت ولآتانی جیهان ئەم سەندیکایە سەربەخۆیە و کارەکانی جێ بەجێدەکات، ئەمەش بۆ باشترکردنی کاری پەرستاری لە ناو نەخۆشخانەکان و دەرەوەی نەخۆشخانەکاندا لە هەرێمی کوردستان.

پ/ هیچ پرسیارێکمان نەماوە، دوا ووتەت چیە؟

و/ دوا ووتەم هیوام وایە ئامانجەکانی کۆمەڵەکەمان بێتە دی و کاری پەرستاری پێش بخەین لە کوردستان بە هاوکاری گشت پەرستارانی بەرێز.

لە کۆتایدا زۆر سوپاس بۆ دکتۆر کریم فتاح عزیز سەرۆکی کۆمەڵەی زانستی پەرستارانی کوردستان بۆ رەخساندنی ئەم دەرفەتە، سوپاس بۆ بۆ بەرێزتان و هیوای سەرکەوتنتان بۆ دەخوازین.

نەخۆشخانەی ئیمێرجنسی لە ساڵی ١٩٩٨ لە شاری هەولێر بە ناوی(life support for civilian war victim) دامەزراوە لە لایەن رێکخراوێکی مرۆیی جیهانی کە ناوی ئیمێرجنسی یە،ئەم نەخۆشخانەیە لە لایەن (international staff)سەرپەرشتی دەکرا.

ئەم نەخۆشخانەیە تاکە نەخۆشخانە بوو لە نێوان هەموو نەخۆشخانەکانی هەرێم کە بە سیستەمێکی تەندروستی جیهانی و بە بەرزترین کوالیتی و بەشێوەیەکی پرۆفیشنال واتە پیشەگەری هەر لە کارگێری و دکتۆرو پەرستارەکان و کارمەندە تەندروستیەکان و کارمەندانی تریش خزمەتیان نەك تەنها بە خەڵکی شاری هەولێر و کوردستان بەڵکو لە هەموو شارە جیاجیاکانی عێراق روویان لەم نەخۆشخانەیە دەکرد بەهۆی ئەوەی کە گوێ بیست بوون بە چ جۆرێك پێشوازی لە نەخۆش دەکرێ و چۆن چارەسەری دەکرێ و چۆن رادەستی کەسوکاری دەکرێتەوە بە تەندروستیەکی باشەوە. ئەم نەخۆشخانەیە تەنها ئەو نەخۆشانەی پێشوازی دەکرد بۆ چارەسەرکردن کە بەهەر جۆرێك لە جۆرەکانی تەقەمەنی بریندار بووبن یاخود سووتابن وە هەروەها ئەو نەخۆشانەی کە کێشەیان لە بڕبڕەی پشت بۆ دروست بووبا جا بە هەر رووداوێك بێت.

ئەم شتانەی باسم کرد رەنگە زۆربەی خەڵك بزانێ بەڵام من دەمەوێ باسی ئەوەرە گرنگەکەی بابەتەکە بکەم کە جیاوازی ئەم نەخۆشخانەیە چی بوو لەگەڵ نەخۆشخانەکانی تر؟

ئەگەر باشتر بوو تا چەند وەزارەتی تەندروستی توانی سوود لەشێوەی بەڕێوەبردن و پێگەیاندنی پەرستاری پرۆفیشنال و کارمەندی لێهاتوو وەرگرێت؟

یاخود ئایا توانی ئەم سیستەمە رێك و پڕ لە خزمەتکردنە بگوازێتەوە بۆ ناو خودی وەزارەت و فەرمانگەو نەخۆشخانەکانی تری کوردستان؟

ئەم نەخۆشخانەیە لەلایەن دەستەیەك بەڕێوەدەبرا کە لە بواری کارگێری پسپۆڕبوون نە دکتۆرو نەکارمەندی تەندروستی کاروباری کارگێریان نەدەکرد چونکە وەکو بەش و پسپۆڕي، کارگێری بواری کاری ئەوان نەبوو.

لایەنی تەندروستی و چارەسەرکردن وخزمەتکردنی نەخۆش ... هتد، کە بەرپرس لەم بوارە خودي پەرستار بوو, لەلایەن پەرستارەوە کاروباری نەخۆشەکانی نەخۆشخانەکە بەڕێوە دەچوو بەجۆرێك پەرستار ئەم نەخۆشخانەیەی بەڕێوە دەبرد کە دکتۆر تەنها نەشتەرگەری دەکردو رێنمایی و تێبینی خۆی دەنوسی و ئەوەی تر هەمووی لە ئەستۆی پەرستار بوو ,بەجۆرێك هەر کەس بە ئیش و بەرپرسیارەتی خۆی دەزانی و بە ئەرکی خۆی هەڵدەسا.

بەم جۆرە وەك هەموو نەخۆشخانەیەکی وولاتە پێشکەووتووەکانی جیهان نەخۆشیان لە دەرگای سەرەکی نەخۆشخانە لە کەسوکاری وەردەگرت و دوای چەند رۆژێك لە هەمان دەرگا نەخۆشەکە بە تەندروستیەکی باش رادەستی کەسوکاری دەکراوە بەبێ ئەوەی کەسوکاری نەخۆش بێنە ناو نەخۆشخانە و بێ ئەوەی ئاگاداری هیچ کارو بارو رۆتینیاتی ئیشی ناو نەخۆشخانە بن جگە لە مۆرکردنی فۆرمی رەزامەندی بۆ ئەنجامدانی نەشتەرگەری بۆ نەخۆشەکە ئەگەر پێویستی کردبا کە ئەم قەدەغەکردنەی هاتوو چۆی کەسوکاری نەخۆش بۆ ناو نەخۆشخانە سوودی خۆی تێدایە کە ناکرێ لێرەدا باسي بکەم چونکە لە بابەتەکە دەردەچم قسەی زیاتر هەڵدەگرێ.

بەشێوەیەکی گشتی ئەم نەخۆشخانەیە وەك هەموو نەخۆشخانەیەکی وولاتانی پێشکەوتوو لە رووی سیستەم و کارگێری و خزمەتکردنی نەخۆش بەڕێوە دەچوو بەڵام لە لایەنی بیناو ئیمکانیاتی ماددی و کەلوپەل و ئامێرە پزیشکیەکان لە هەرهەموو نەخۆشخانەکانی شاری هەولێر بەشی کەمترو بێنازتر بوو.

جێی سەرسوورمانە وەزارەتی تەندروستی و تەنانەت نەخۆشخانە تایبەتیەکانیش تا ئێستانەیانتوانیوە سوود لەم جۆرە سیستەم و خزمەتکردنە وەرگرن جگە لە نەخۆشخانەی سەنتەری دڵ نەبێت کە توانی هەمان سیستەم و بەڕێوەبردن پەیڕەو بکا بۆ خزمەتکردنی نەخۆش,وە نەك هەر سوودمان لێ وەرنەگرت و کۆپي سیستەمەکەمان نەکردو بەکارمان نەهێنا لە گشت نەخۆشخانەکانی تري هەرێم، بەڵکو بە پشت گوێ خستن و پاڵپشتی نەکردن و گرنگی پێنەدان بەم نەخۆشخانەیە رۆژ لە دوای رۆژ پەکی دەخەین و ئاوای لێدێت وەك هەر نەخۆشخانەیەك لە نەخۆشخانەکانی تري لێدەکەین و لە کۆتاییدا هیوادارم و داواکارم لە سەرۆکایەتی هەرێم و حکومەتی هەرێم و وەزارەتی تەندروستی ئاورێکی جدی تر لە بواری تەندروستی و سیستەمی بەڕێوەبردنی نەخۆشخانەکان بدەنەوە,لە هەمووشی گرنگتر ئەوەیە کە کارێکی جدی بکرێت بۆ لە دایکبوونی پرۆژەی (job description) وجێبەجێکردنی تاکو هاوڵاتی ئێمەش بەشێوەیەکي نمونەیي خزمەت بکرێن.

تا چەند وەزارەتی تەندروستی توانی سوود لەشێوەی بەڕێوەبردن و پێگەیاندنی پەرستاری پرۆفیشنال و کارمەندی لێهاتوو وەرگرێت؟

دیدارێك لەگەڵ بەڕێز راگری كۆلێژی پەرستاری

ئا/ سەرهەنگ قادر- ئەندامی دەستەی باڵا

بروانامەی دكتۆرام لە هەمان بواردا بەدەستهێنا لە كۆلێژی پەرستاری زانكۆی هەولێری پزیشكی

دكتۆرە ئەم كاتەتان باش سوپاس بۆ بەڕێزتان بۆ ڕەخساندنی ئەم دەرفەتە، بۆ ئەوەی بتوانین لە نزیكەوە ئەم دیدارە لەگەڵ بەڕێزتان ئەنجام بدەین.

پ/ دكتۆرە دەكرێت كورتەیەك لە كاری پێشینەت باس بكەیت؟

و/ من ناوم (ڤیان عفان نەقشبەندی)ە، دەرچووی كۆلێژی پەرستاری زانكۆی بەغدام. جگە لە ئیقامە دوو ساڵ كاری پەرستاریم كردووە لە نەخۆشخانەی فێركاری سلێمانی و لەگەڵ كاركردنم لە ئامادەیی نەخۆشیاری سلێمانی وانەم وتۆتەوە و لە ساڵی ١٩٩٣ وەك مامۆستا لە پەیمانگەی تەكنیكی هەولێر لە بەشی پەرستاری كارم كردووە. لە ساڵی ٢٠٠٥ بروانامەی ماجستێرم بەدەست هێنا لە بواری پەرستاری پێگەیشتوو (Adult Nursing) , وە لە ساڵی ٢٠٠٩ بروانامەی دكتۆرام لە هەمان بواردا بەدەستهێنا لە كۆلێژی پەرستاری زانكۆی هەولێری پزیشكی، وە ساڵی ٢٠١٠ وەك راگری كۆلێژی پەرستاری لە لە كۆلێژی پەرستاری زانكۆی هەولێری پزیشكی دەست بەكاربووم تا ئێستاش بەردەوامم.

پ/ دكتۆرە مێژووی دامەزراندنی كۆلێژی پەرستاری دەگەڕێتەوە بۆ كەی؟

و/ بەڵێ دوای ئەوەی وەك مامۆستا كارم دەكرد لە پەیمانگا زۆربەی كات بەدوای چارەسەر دەگەڕاین بۆ رەوشی پەرستاری كە ئەو كات هیچ گۆڕانكاری و تازەگەری لە نەخۆشخانەو بواری پەرستاری نەبوو، بۆیە وەك چارەسەرێك بیرمان كردەوە لە پێگەیاندنی كە هەڵگری بروانامەی ئەكادیمی بەرز (بەكالۆریۆس) بێت، بۆیە بیرۆكەی دامەزراندنی كۆلێژێكی پەرستاری هاتە كایەوە، دوای ئەوەی لێژنەیەك لە راگری كۆلێژە پزیشكیەكان(پزیشكی گشتی، پزیشكی ددان، دەرمانسازی) و نوێنەری وەزارەتی تەندروستی وە بەندە یەكێك بوو لە ئەندامانی لێژنەی دامەزراندنی ئەم كۆلێژە، بۆیە ساڵی (٢٠٠٠) بڕیاردرا بە دامەزراندنی ئەم كۆلێژە وە ئامادەكاری كرا بۆ وەرگرتنی قوتابیان بۆ ساڵی (٢٠٠١)،بۆیە قوتابیان هاتنە وەرگرتن لە ساڵی خوێندنی (٢٠٠١-٢٠٠٢) وە تا ئێستا ساڵانە بەردەوامین لە وەرگرتن و دەرچوواندنی قوتابیان لەم كۆلێژە.

پ/ رەوشی کۆلێژی پەرستاری لە ئێستا و داهاتوو چۆن دەبینی؟

و/ کۆلێژی پەرستاری لە دوای دامەزراندنیەوە بەچەند قۆناغێك تێپەڕیوە تا گەیشتۆتە ئەمڕۆ, بە خۆشحالیەوە دەتوانم بڵێم ١٥ کۆلێژ لە عێراقدا هەیە چواریان لە هەرێمی کوردستانە,لەرووی زانستییەوە کۆلێژەکەمان یەکێکە لە باشترین کۆلێژەکان بە بەراورد لەگەڵ کۆلێژەکانی تر, بە بەڵگەی بەرزی ئاستی قوتابیانمان چونکە ساڵانە کەسانی پسپۆر لە دەرەوە دێن بۆ هەڵسەنگاندنی پرۆسەی خوێندن و تاقیکردنەوە لە روانگەی ئەوانەوە پێمان دەڵێن ئاستی قوتابیەکانتان لە پرۆسەی خوێندن زۆر بەرزە.

پ/ بە شێوەیەکی گشتی رەوشی پەرستاری چۆن دەبینی لە هەرێمی کوردستان؟

و/ بەداخەوە لەدوای هەوڵ و تێکۆشان بۆ کردنەوەی چوار کۆلێژ لە هەرێم وە ژمارەیەکی بەرچاو لە پەرستاری ئامادەکراو بۆ کاری پەرستاری , بەڵام تا ئێستا گۆرانکاری ئەوتۆ لە بواری پەرستاری هەستی پێنەکراوە؟! . . .بۆچی؟ بە رای ئێمە بۆچی ئەم بوارە گۆرانکاری سەردەمیانە بەخۆیەوە نابینێت. هەندێك رایان وایە کە خودی پەرستاران هۆکارن بەڵام من رام وایە راستە پەرستاران رۆڵیان هەیە بەڵام هۆکاری سەرەکی دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی سیستەمێکی تەندروستی سەردەمیانە وەك بەرنامەی وەصفی کار (Job Description) بۆ پەرستاران و پزیشکان و سەرجەم کارمەندانی‌تەندروستی وە ئەم بەرنامەیە نەخشە رێگایە بۆ هەر کارێك وە حالەتی کۆنی ئەم سیستەمە وای کردووە کە تەواوی کارەکان لەسەر بنچینەی کۆن بڕوات کە شێوەیەکی تەقلیدی وەرگرتووە. ئەمەش بۆ کاری پەرستاری خۆی لەخۆیدا کارەساتە,چونکە کاری پەرستاری کە پێناسە دەکرێت دەوترێ (زانست و هونەرە). ئینجا ئەم دوو دەستەواژەیە پێویستیان بە تازەگەری و رێکخستن هەیە.

پ/ چی بکرێت باشە بۆ بەرەوپێشبردنی پیشەی پەرستاری بە شێوەیەکی گشتی؟

و/ پێمان وایە. بە ئەکادیمیکردنی ئەم پیشەیە بە شێوازێکی سەردەمیانە و دابینکردنی تەواوی پێداویستی کارکردنی پەرستار ی لە سەرجەم نەخۆشخانە و بنکە تەندروستیەکاندا، جێ بەجێکردنی وەصفی کار بۆ پەرستاران و لایەنی تری سیستەمی تەندروستی و باشترکردنی لایەنی دارایی پەرستاران بەوەی کە هاوسەنگ بێت لەگەڵ ئەرك و کارکردنیان.

پ/ وەك کۆلێژ چیتان کردووە بۆ پێشخستن و بەسەردەمی کردنی بواری پەرستاری؟

و/بۆچوونمان وایە کە دروستکردنی پەیوەندی ئەکادیمی لەگەڵ زانکۆکانی دەرەوە یەکێکە لە خاڵە بەهێزەکان بۆ پێشخستن و بە سەردەمی کردنی ئەم بوارە، بۆیە لەسەر ئەم بنەمایە کۆلێژەکومان چەندین چالاکی و خول و پەیوەندی ئەکادیمی دروستکردووە لەگەڵ زانکۆکان بۆ نمونە پەیوەندی زانستیمان هەیە لەگەڵ زانکۆی (Red Crous)ی سویدی بۆ گۆڕینەوەی قوتابیان و مامۆستایانی هەردوولا کە بەشداربن لە پرۆسەی خوێندن، بۆ ماوەی هەشت ساڵ ئەم پرۆگرامە بەردەوام دەبێت کە لە ساڵی پارەوە دەستی پێکردووە، وە لە پرۆژەکانی (British Council) توانیمان دوو پرۆژە بەدەست بهێنین کە هەردوو پرۆژەکە هاتنە بواری جێ بەجێکردنەوە، یەکێکیان پرۆژەی دامەزراندنی بەشی مامانیە لە کۆلێژ کە لەگەڵ زانکۆی (Surry)ی بەریتانی ئەنجامدرا، وە دووەمیان خوولی راهێنانی مامۆستایانی کۆلێژ بوو لە بواری تیۆری و کرداریەوە هاتۆتە بواری جێبەجێکردنەوە بە هاوکاری زانکۆی (Eadge Hilla)ی بەریتانی تیایدا دە (١٠) مامۆستا سوودمەند بوون لەم پرۆژەیە.

وە خاڵێکی تر ئێمە هەوڵمانداوە گۆرانکاریەکان لە بواری کرداریەوە ئەنجام بدەین ئەمەش بە دابینکردنی بودجەیەکی تایبەت لەلایەن سەرۆکایەتی زانکۆی هەولێری پزیشکیەوە بۆ کڕینی چەندین ئامێری پزیشکی پێویست بۆ تاقیگەکان.

وە خاڵێکی تر کۆلێژی پەرستاری ئاسانکاری تەواوی کردووە بۆ ناردنی قوتابیان و مامۆستایان بۆ دەرەوەی وڵات بۆ بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەرزتر لە بواری پەرستاری بۆنمونە شەش قوتابی دکتۆرامان هەیە لە دەرەوە پێنج لە وڵاتی بەریتانیا و یەکێکیش لە وڵاتی ئێران. دە قوتابی ماستەرمان هەیە لە وڵاتانی بەریتانیا و فەرەنسا و مالیزیا و هیندستان و ئوستورالیا و ئەمریکا .کە پێمان وایە سوودی زۆری دەبێت بۆ کۆلێژەکەمان لە ئایندەدا بە تایبەتی بۆ بەسەردەمی کردنی پرۆسەی خوێندن و سیستەمی تەندروستی و بواری پەرستاری. لە ئێستادا چوار لەم بەرێزانە بڕوانامەی ماستەریان بەدەستهێناوە و گەڕاونەتەوە و لە کۆلێژ کار دەکەن.

پ/ هیچ پرسیارێکمان نەماوە. دوا ووتەت چیە؟

و/ دوا ووتەم هیوام وایە ئامانجەکانی کۆمەڵەکەمان بێتە دی و کاری پەرستاری پێش بخەین لە کوردستان.

هۆکاری سەرەکی دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی سیستەمێکی تەندروستی سەردەمیانە وەك بەرنامەی وەصفی کار

لە کۆتایدا زۆر سوپاس بۆ دکتۆرە ڤیان نەقشبەندی راگری کۆلێژی پەرستاری بۆ رەخساندنی ئەم دەرفەتە، سوپاس بۆ بۆ بەرێزتان و هیوای سەرکەوتنتان بۆ دەخوازین

گرنگی هەبوونی ئەنجو
Council
لە هەرێمی

نووسینی/ سەرهەنگ قادر سورچی
مامۆستای زانکو- ماستەر لە تەندروستی گشتی /فەرەنسا

> ئەنجومەنێکی پەرستاری لە ئێستادا هۆکارێکە بۆ چارەسەرکردنی لایەنێکی دیاریکراو لە سیستەمی تەندروستی هەرێم

بوونی ئەنجومەنێکی پەرستاری لە ئێستادا هۆکارێکە بۆ چارەسەرکردنی لایەنێکی دیاریکراو لە سیستەمی تەندروستی هەرێم, سەرەڕای نەبوونی ئەم ئەنجومەنە لە عێراق,

بەلام هەبووني لە زۆربەی وولاتاني دراوسێ و وولاتاني بياني. .هێمایەکی دروستي کاري ئەم ئەنجومەنە دەگمەنێت لە بواری بەرەوپێشبردنی سیستەمی تەندروستي وولاتەکانیان.

ئەگەر سەیرێکی بواري خزمەتگوزاری تەندروستی هەرێم بکەیت, جگە لەوەي کە بەشێکی زۆر لە خەلك لێی نارازین, بەشێکی زۆري لایەنی پەیوەندیداریش نارازین لەو سیستەمە, بە هۆی پێشکەشنکردنی خزمەتگوزاری تەندروستی بە شێوەیکی پرۆفیشنال وسەردمیانە لە سەرجەم دامودەزگا تەندروستیەکان (نەخۆشخانەو بنکەی تەندروستی. . .هتد),

سەرەرای ئەوەی کە لایەنی پەیوەندیدار ئەوەندەی خەریکی لایەنی کارگێریە, لایەنی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری کەمتر دەبینرێت.

...ومەنێکی پەرستاری Nursing کوردستان..

دەکرێت بلێین بوونی ئەنجوومەنێکی پەرستاری پێویستیەکی هەنووکەیە بۆ باشکردن و پێدانی خزمەتگووزاری تەندروستی بە هاوولاتیان و چاکسازی کردن لە بواری تەندروستی.

* لایەنێك لەو ئەرك و بەرپرسیارێتیانەی کە دەکەوێتە سەر ئەنجوومەن:

١-پارێزگاریکردن لە نەخۆش و هاوولاتیان لە چوارچێوەی دابینکردنی پەرستاری لێهاتوو وە پێشکەشکردنی خزمەتگووزاری تەندروستی بە کوالێتی بەرز.

٢-دانانی کارنامەی کورت و درێژخایەن لە بواري پەرستاری (بۆ نمونە: هەریمی کوردستان چەند پەرستاری پێویستە لە ئێستاو داهاتوو).

٣-هەماهەنگی بۆ بەرەوپێشبردنی ئاستی خوێندنی پەرستاری(وەکو پسپۆری وورد لە بواری پەرستاری).

٤-کردنەوەی خول و فێرکردنی بەردەوام لە بواری پەرستاری و تەندروستی.

٥-تۆمار کردنی گشت پەرستاران و دابەشکردنیان لە سەرجەم شوێنە تەندروستیەکان (نەخۆشخانەو بنکەو سەنتەر.....هتد) بە شێوازێکی پرۆفیشنال و سەردەمیانە.

٦-کومەلێك خالی تر کە تایبەتن بە خودی پەرستارو سیستەمی تەندروستی و بریاردان.

> تۆمار کردنی گشت پەرستاران و دابەشکردنیان لە سەرجەم شوێنە تەندروستیەکان

* ئەنجوومەنی پەرستاری لە چەند وولاتێك وەك نموونە :

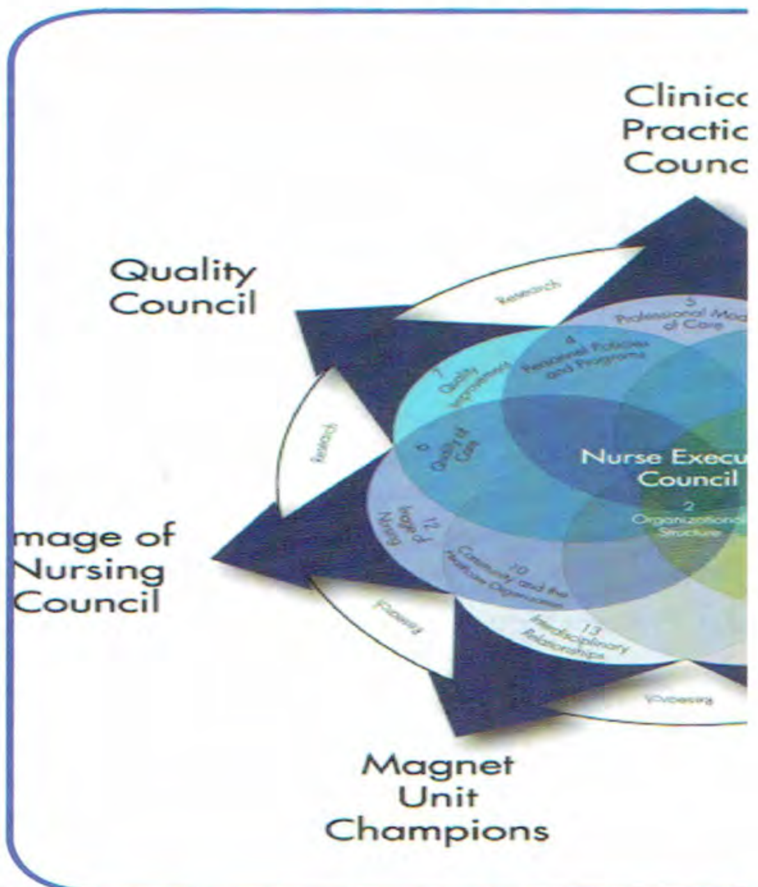
١-ئەنجوومەنی پەرستاری ئوسترالی Nursing Council of Australia لە سالی ١٩٣١ دامەزراوە (لە سالی ١٩٩٧ و ١٩٩٩) چاکسازی تێدا کراوە, لە سالی ٢٠٠٩ بۆتە Nursing and Midwifery Board of Australia

٢-ئەنجوومەنی پەرستاری ئەفریقیاي باشوور South African Nursing Councilلە سالی ١٩٤٤ دامەزراوە

٣-کۆمەلەی پەرستاری ئەمریکی American Nurses Association (ANA) وەکو ئەنجوومەنێك کاردەکاو لە کونغرس بە یاسا پەسەند کراوە.

٤-ئەنجوومەنی پەرستاری هیندی Indian Nursing Council لە سالی ١٩٤٧ دامەزراوە.

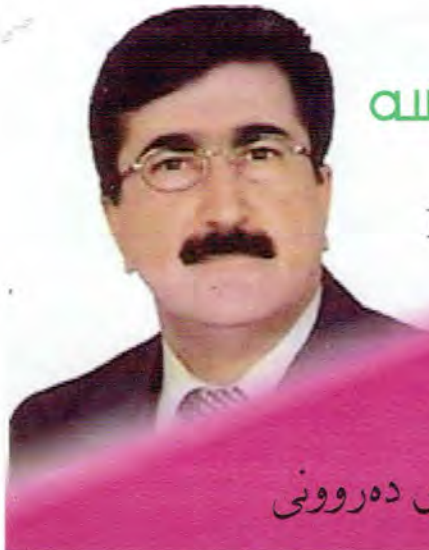
تێبینی: هەموو ئەنجوومەنەکان راستەوخۆ سەر بە ئەنجوومەنی وزیرانن و بە یاسا کاروئەرکەکانیان رێکخراوە.

کەسایەتی خۆت بناسە

How you know your personality

دکتۆر عبدالقادر حسین حمد
دکتۆرا لە پەرستاری دەروونی

فرۆید لەو بروایەدایە چوارچێوەی دروستبوونی کەسایەتی لەپێش تەمەنی چوار ساڵی دەست پێ دەکات

کەسایەتی خۆت بناسە

ئەو دەروونزانانەی لەکەسایەتی دەکۆڵنەوە، گرنگی دەدەن بەچالاکی یەکانی مرۆڤ . کاتێك دووکەسی یەکتر نەناس لەشوێنێك دا یەك دەگەن، یەکسەر لەدڵی خۆیاندا یەکتر هەڵدەسەنگێنن و سەنگو نرخێکی بۆ دادەنێ. ئەم هەڵسەنگاندنە رووبەکی ژیانی کۆمەڵایەتیمانە. پێناسەیەکی کەسایەتی پوخت کارێکی قورسە، بەڵام ئەوەندە هەیە کەپەیوەندی بەو هەڵس و کەوتانەوە هەیە کەلەمرۆڤێکی تری جیا ئەکاتەوە. هانس ئایسنیك ی دەروونزانی ئینگلیزی بەهۆی بیردۆزێکەوە کەسایەتی کردووە بەچوار جۆرەوە:

١. کۆمەڵایەتی جێگیر: ئەمانە روو بەخەڵك دەدەن، قسە زۆردەکەن، زوو پەیوەندی لەگەڵ خەڵك دەبەستن، چالاکن و گوێ بەهیچ نادەن، حەز بەپێشەوایی دەکەن، کاردانەوەیان بۆ دەورو بەرەکانی خۆیان هەیە.

٢. کۆمەڵایەتی ناجێگیرن: ئەمانە چالاکن و مەزاج گۆڕن، زوو هەڵدەچن و شت گەورەدەکەن، بێ ئارام و رەشبینن.

٣. دوورە پەرێزو جێگیرن: زۆر گرنگی بەدەوروبەریان نادەن، بەڵام وریان و زۆر بیردەکەنەوە، ئاشتی خوازن، بەسەر هەڵس و کەوتی خۆیاندا زاڵن. هێمنن لەخۆرا هەڵناچن، هەڵس وکەوتیان لەگەڵ خۆشەو مەزاجیان جێگیرە.

٤. دوورە پەرێزو ناجێگیرن: دوو دڵ و سەر رەق و بێ دەنگ و دوورەپەرێزن، مەزاجیان ناجێگیرە، بەڵام وریان، بەدبین و بەئاگان.

کاتل Cattel ی دەروونزانی ئەمریکی پێ ی وایە دیاریکردنی کەسایەتی پێویستی بەخشتەیەك هەیە کە ١٧١ نیشانەی کەسایەتی تێدا دیاری کرابێ و مرۆڤی پێ تاقی بکەیتەوە. مەبەست لەنیشانەی کەسایەتی ئەو جیاکاریە هەمیشەییانەیە وەك (بەئابرووبی ، جێ بروایی) یە، کە مرۆڤی پێ جیابکرێتەوە، بۆ نمونە بۆ هەرهەڵس وکەوتێکی باش نمرەیەکی زیاتر وەردەگرێ، وە بۆ رەوشتێکی بەد نمرەیەکی کەمتر وەردەگری. لەلێکۆلەرەوەی کەسایەتیدا چەند پرسیارێك دێتەکایەوە، بۆنمونە بۆچی کەسایەتی مرۆڤەکان جیاوازن؟ بۆ وەڵام دانەوەی ئەم پرسیارانەو شیکردنەوەی کەسایەتی، سێ جۆر بیردۆز هاتۆتە کایەوە:
یەکەمیان ژیانی کۆمەڵایەتی و ژینگە،، بەداهێنەرو پێکهێنەری کەسایەتی دادەنێ،
دووەمیان گرنگی بەرەچەڵەك و بۆ ماوەی مرۆڤەکە دەدات.
سێیەم: گرنگ ی بەژیانی کۆمەڵایەتی و ژینگەدەداو رەچەڵەك و بۆماوەش پشتگوێ ناخات.
بیردۆزەکانی سیگمۆند فرۆید گرنگی بەژیانی کۆمەڵایەتی و ژینگە دەدات. بەپێ ی بیردۆزەکانی ئەم کەسایەتیە بەرهەمی زنجیرەیەك رووداوە کەمناڵ لەژیانی ناو خێزاندا رووبەرووی ئەبێتەوە. هەندێ جار منداڵ لە هەندێ رووداو تێ ناگا، بەهەرسکراوی بەسەریدا تێ ناپەرێ. بەڵکو لەو قۆناغەی گەشەی کەسایەتی دا توشی وەستان fixation دەبێت، کەگەورەش دەبێت ئەم وەستانە توشی جۆرەها باری دەروونی نائاسایی دەکات.
فرۆید لەو بروایەدایە (چوارچێوەی دروست بونی کەسایەتی لەپێش تەمەنی چوار ساڵی دەست پێ دەکات).
ئایسینك - سەربە کۆمەڵەی دووەمەو رەچەڵەك و بۆ ماوەی مرۆڤ بەو هۆکارانە دادەنێت کەجۆری کەسایەتی یەکەی دەست نیشان دەکەن. ئەوەی تێبینی کرد کەمرۆڤی کۆمەڵایەتی گرانتر دێتەرا وەك لەمرۆڤی دوورە پەرێز. ئەمە گەیاندیە ئەو باوەرەی بەکۆمەڵایەتی بوون ئەنجامی هاتنە

ڕایە. ویژدانی مرۆڤ هاتنە ژێربارى کاردانەوەى مرۆڤ بەرامبەر ئەو سزادان و پاداشت کردنەی لەلایەن باوانیەوە پێ ی دەگات.

دووره پەرێز زووتر دێتە را، بەمەدا وا دەردەکەوێ دووره‌پەرێز زووتر خۆی لەگەڵ کۆمەڵەکەی دا بۆ دەگونجێنرێ. ئایسنیك - دەڵێ (تاوانکارەکان کەسایەتیەکی ناجێگیرو ناکۆمەلایەتیان هەیە، زۆر کەم دێنە ژێربارەوە، بەباشی لەگەڵ کۆمەڵدا نەگونجێنراون. لەباوان و باپیرانەوە بۆ مرۆڤ ئەمینێتەوە.

دۆزینەوە تازەکانی بۆماوەزانی (Genetics) ئەوەی دەرخستووە کە کرۆمۆسۆمی تاوانکاران کەم و کوری تێدایە. ئەم دۆزینەوە تازەیە بگرەو بەردەی زۆری لەسەرە. چونکە وادەگەیەنێ کە ژینگە هیچ رۆڵێکی نی یە لەلادانی مرۆڤ و کردنی بەتاوانکار.

بەلام لەراستی دا ناتوانرێ کەبگوترێ جۆرەکانی کەسایەتی وەك (تاوانکار، شیزۆفرینی) بۆماوەیی یەو ، ژینگە فەرامۆش بکرێ. هەرچۆن ناتوانرێ کە بگوترێ بەرزی بالای مرۆڤ بەرەچەلەکە. بەلام دەتوانرێ بگوترێ کەجیاوازی لەبەرزی بالای دوو مرۆڤ دا کەلەهەمان ژینگەدا بەخێوکرابن بەرەچەلەکە. هەروەها دەتوانرێ بگوترێ کەجیاوازی نێوان کەسایەتی دوو مرۆڤ کەلەهەمان دەوروبەردا بەخێوکرابن و هەمان تاقی کردنەوەو ڕووداویان بەسەردا هاتبێ، بەرەچەلەکەو بۆ ماوەیی یە.

دەبێ بەئاگابین لەوەی ، بلێین کەتاوانکاری زگماکەو دەرئەنجامی کەم و کوری کرۆمۆسۆمەکانە. چونکە هەرکەسێ کەم و کوری لەکرۆمۆسۆمەکانی دا هەبێت ، تاوانکار دەرناچێت. بەلام ئامادەییان هەیە بۆ ئەوەی بن بەتاوانکار، ئەگەر هاتوو ژینگە دڵ رەق و ڕێ خۆشکەر بوو بۆ تاوانکاری.

شێلدن-Sheldon گریمانەیەکی داناوە بۆ ئەوەی جۆری لەش و لار کە بۆ ماوەیی یە پەیوەندی هەیە بەکەسایەتی مرۆڤەوە.

بۆ روون کردنەوەی ئەم مەبەستەش لەش و لاری کرد بەسێ جۆرەوە:

١.ئیندۆمۆرف - Endomorph ناوشان و پشت و سمتیان پانە، بالایان کورتە چوست وچالاك و کۆمەلایەتین.

٢.میزۆمۆرف -Mesomorph : لەشیان ەرزشەوانی هەلکەوتووە، واتە ناوشان پان و سمتیان تەسکە. ئەمانە چالاك و شەرانی و قرەقرکەرن.

٣.ئێکتۆمۆرف - Ectomorph : درێژو باریك و ناوشان باریکن، ئەمانە زیرەك و دووره پەرێزن.

سێ جۆر ئەزموون بۆ تاقی کردنەوەی کەسایەتی هەیە:

یەکەم: ئەزمونی خۆیەکی Subjective test
تاقی کارەکە دەتوانێ ئەنجامی ئەزموونەکە بەچەند جۆرێ لێك بداتەوە، ئەمەش دوو ئەزموون دەگرێتەوە:

١.ئەزموونی بابەت فامی (Thematic Apperception test) بیست دیمەنی تەماوی بە تاقی کراوەکە دەدرێ، هەریەکەیان بە چەند جۆرێك لێك دەدرێتەوە، داوای لی دەکرێ چەند چیرۆکێ لەبارەی هەریەکەیانەوە بلی. تاقیکارەکە (دەروونزان یان پزیشکی دەروونی) چیرۆکەکان شیدەکاتەوەو بەدوای ئەو بابەتانە دەگەرێ کەلە چیرۆکەکان دا دووپات دەبنەوە. بۆ ئەوەی بەلگەیەك بدەن بەدەستەوە بۆ دەرخستنی ئەو دوو دلی و زۆرانبازیەی تاقیکراوەکەی تێدا دەژی

٢.ئەزموونی پەلەمەرەکەبی - Rorschach : لەزنجیرە کارتێك پێکهاتووە، پەلەمەرەکەبی جۆراو جۆرو رەنگاو رەنگی لەسەرە. داوا لە تاقی کراوەکە دەکرێ ئەوە باس بکات کە دەیبینێ. ئەم کارتانە بەشێوەیەك رێکخراون هەموو مرۆڤێکی ساغ یەك شت لە پەلەکاندا دەبینێ. هەموو ئەنجامێکی نائاسایی بەوە لێك دەدرێتەوەکە بەشێك لە (ئەودیو هەست اللاشعور Unconsciousness) ی کەسایەتی مرۆڤەکە دەردەخات. بەلام ئەم ئەزمونانە دەکەونە ژێر پەلاری ئەوەوە کەهەر تاقی کارەو ئەنجامەکانی بەجۆرێك لێك دەداتەوە.

دووەم: ئەزموونی بابەتی: (Objective test): ئەم ئەزموونە بەکاغەزو قەلەم دەکرێ. کۆمەلێ پرسیارو سەرناو لە تاقی کراوەکە دەپرسرێو داوای لی دەکرێ وەلامێك لەو چەند وەلامەی بۆ هەل بژێرێ کە بۆی دانراوە، ئەنجامەکە دیارەو لە سەر لێك دانەوەی تاقیکارەکە راناوەستێ.

سێ هەم: ئەزموونی هەلوێست و تێنوارین: Attitude and tradition test
کۆمەلە سەرناوێك بۆ تاقی کراوەکە دەخوێنرێتەوەو داوای لی دەکرێ بلێ کە چۆن لەهەریەکەیان دەروانی، بۆ نموونە (هاورێ ، رامیاری، خۆی) لەوەلامەکانەوە هەلوێست و تێنوارینی تاقی کراوەکە دیاری دەکرێ. .

زۆربەی ئەو رێگایانەی بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشیەکانی مێشك دادەنرێ هەولی گۆرانی هەلوێستی نەخۆشەکە دەدەن. دەرکەوتووە کە ئەو نەخۆشانە زۆرجار هەلوێستی سەیریان بەرامبەر خۆیان هەیە. چارەسەرکردنیان لەسەر ئەوەبەندە تا چ ئاستێ ئەم هەلوێست و تێنوارینانەیان دەگۆردرێ. Change of behavior کەواتە بۆ چارەسەری ئەم نەخۆشانە ئەوەش گرنگە کە چەند رێگەیەکمان هەبێ بۆ پێوانی ئەم هەلوێستانە.

زۆربەی ئەو رێگایانەی بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشیەکانی مێشك دادەنرێ هەولی گۆرانی هەلوێستی نەخۆشەکە دەدەن

سـینگە کـوژە

Angina pectoris

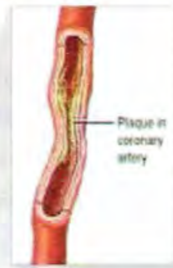
هیوا احمد محمد/ پەرستاری زانکو/ ئەندامی دەستەی باڵا

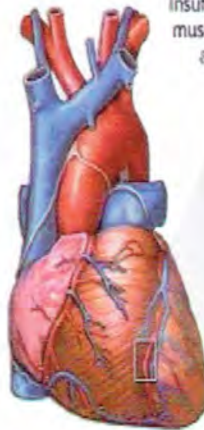
هۆکاری سەرەکی سینگە کوژە تەسك بوونەوەی یەکێك یان زیاتری خوێنبەرەکانی ماسولکەی دڵە

سینگە کوژە:

سینگە کوژە ئازارێکە بەهۆی دڵەوە پەیدا دەبێت، هۆکاری سەرەکي سینگە کوژە تەسك بوونەوەی یەکێك یان زیاتری خوێنبەرەکانی ماسولکەی دڵە، واتە ئەو خوێنبەرانەی کە خوێن دەدەن بە ماسولکەکانی دڵ. ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی کە خوێنی پێویست نەگاتە بەشێك لە ماسولکەکەی دڵ، کەوەکو هەموو بەشەکانی تری لەش پێویستي بە خوێنە بۆ کارەکەی کە ناردنی خوێنە بۆ هەموو بەشەکانی لەش.

لەوانەیە لە کاتی پشوودان خوێنی تەواو بگاتە ماسولکەکانی دڵ، بەڵام لە کاتی ماندوو بوونی زۆردا ماسولکەکانی دڵ پێویستی زیاتری بە خوێن و ئۆکسجین دەبێت، بۆ نمونە کاتێك بە خێرای دەڕۆین یان بەسەر پەیژەدا سەر دەکەوین یان لەکاتي وەرزش کردندا لێدانی دڵ زیاد دەکات، بۆ ئەوەی زیاتر خوێن و ئۆکسجین بگوازێتەوە بۆ لەش لەم کاتەش ماسولکەکانی دڵ پێویستی زیاتری بە خوێن دەبێت، ئەم خوێنەش بەتەوای ناگاتە ماسولکەکان بەهۆی تەسك بوونەوەی خوێنبەرەکانەوە، ئەمەش دەبێتە هۆي سینگ ئێشە یان نەخوشی سینگە کوژە.

Insufficient blood flow to the heart muscle from narrowing of coronary artery may cause chest pain

ADAM

زۆربەی ئەو نەخوشانەی کە توشی سینگە گوژە دەبن زیاتر هەست بە نارەحەتی دەکەن لە سینگیان وەك لەوەی هەست بە ئازار بکەن، نیشانەکانی بریتین لە هست کردن بە پەستان لە سینگ، قورسبونی سینگ,توندبووني سینگ,هەست کردن بە دڵ گوشین, سوتانەوەي دڵ، هەستکردن بە خنکان، ئازار لە بەشی سەرەوەی ناوەراستی سك، پشت ئێشە، شان وملِ ئێشە، شەویلاگ ئیشە، وە هەندێك جار ئازارەکە لەسینگەوە دەگوازرێتەوە بۆ قۆڵی چەپ وە عادەتەن ئازاری سینگە کوژە بەهۆی ماندوو بوون، سەرما بوون، یان پاش نان خواردن یان قەڵەوی زیاد دەکات وە ماوەی ئازارەکەش زۆر کەمە. هەندێك جار نەخۆشەکە هەست بە هەناسە برکێ و تەنگە نەفەسی دەکات، هەروەها ئارەق کردن و هێلنج هاتن، لەم حالەتەدا لێدانی دڵ و پەستانی خوێن زیاد دەبێت.

هۆکارە سەرەکیەکاني سینگە کوژە بریتین لە تەمەن، جگەرە کێشان، نەخوشی شەکرە، پەستاني خوێن، بۆماوەی، بەرزی چەوری خوێن، هەندێك نەخوشي گورچیلە، قەڵەوی زۆر، وەرزش نەکردن، قەلەقی و خەمۆکی وە لە رەگەزي نێر زیاترە بەرامبەر بە مێ.

وا پێویستە هەر کەسێك هەستی بەم نیشانانەی سەرەوە کرد بە زوی سەردانی پزیشکی پسپۆري دڵ بکات بۆ ئەوەی زوو دەست نیشانی نەخۆشیەکە بکرێت چارەسەري بۆ بکرێت، تاوەکو زوو تر نەخوشیەکە دەستنیشان بکرێت چارەسەری ئاسانترو مەترسیەکێني کەمتر دەبێت.

لە کۆتایدا پێویستەهەندێك باسی خۆ پاراستن لەم نەخۆشیە بکەین وەك دەڵێن خۆ پاراستن لە چارەسەر باشترە

بۆ خۆ پاراستن و رێگرتن لە توش بوونی ئەم نەخۆشیە پێویستە هۆکارەکانی توش بووني ئەم نەخۆشیە کەم بکرێنەوە کە ئەمانەن:

١- کەمکردنەوەي چەوریە زیان بەخشەکان لە ژەمەکاني خواردندا,چونکە زۆربوني چەوري لە خوێندا دەبێتە هۆي تەسکبونەوەي بۆریەکاني خوێن بە تایبەتي بۆریەکاني دڵ و مێشك.

٢- وازهێنان و کەمکردنەوەي جگەرە کیشان و خواردنەوە کهولیەکان, چونکە جگەرە مادەي نیکوتیني تێدایە کە هۆکارێکي سەرەکي تەسك بوونەوەي بۆریەکاني خوێنە, کهولیش ئەگەر بەرادیەکي زۆربخورێتەوە دەبێتە هۆکارێك بۆ ئەم نەخۆشیە.

٣- چاودێریکردن و کونترۆلکردني پەستاني خوێن و شەکرە.

٤- گرینگیدان بە لایەني دەرووني,چونکە خەمۆکي و قەلەقي زۆرو بەردەوام هۆکارێکن بۆ توشبوون بەم نەخۆشیە کەوادەکات بۆریەکاني خوێن توشي گرژبوون ببن.

٥- دابەزانداني کێشي لەش لە ژێر رێنماي پزیشکیدا بۆ ئەوانەي کە قەڵەون .

٦- وەرزشکردن بەشێوەیەکي زانستي و لە ژێر چاودێري پزیشکیدا, لە بەر ئەوەي هەندێك جار وەرزشي قورس و لە ناکاو کە ببێتە هیلاکیەکي زۆر مەترسي خەرابي دەبێت لەسەر تەندروستي.

BMI پێوەندیی نێوان کێش و بەرزی پیشان دەدات

کورتەی دەستەواژەی (BODY MASS INDEX)ە، واتە: «نوانەی بارستەی لەش»، کە پێوەندیی نێوان (کێش = وەزن = WEIGHT) و (بەرزی، باڵا HEIGHT) پیشان دەدات. هەرچی «کێش»ی مرۆڤ بچێتە سەرەوە (BMI) ش بەرزتر دەبێتەوە و بەو جۆرە مرۆڤ زیاتر دەکەوێتە بازنەی مەرگەی زوورەسەوە.

بەدەستهێنانی (BMI) زۆر ئاسانە، (کێش) دابەش دەکەینە سەر (بەرزی * بەرزی). بەڵام بە مەرجێ کە کێشەکە بە کیلۆگرام و بەرزییەکە بە مەتر بێت نەک بە سانتیمەتر.

ئەو ژماردنە بەگوێرەی خوارەوە دەتوانین بنووسین ئەگەر لە چەپەوە بۆ ڕاست بخوێنرێتەوە:

BMI = کێش / (بەرزی * بەرزی)

واتە:

BMI = (کێش) کگم / (بەرزی * بەرزی) م۲

نموونە:

ئەگەر کەسێك کێشی ۷ کیلۆگرام و باڵای ١٧٤ سانتیمەتر بێت، لە پێشدا دەبێ بزانین باڵاکەی بە مەتر دەبێتە چەند، کە ئەویش دوو بۆر (کۆما) لە ژمارەکە دەچینە دواوە، کە لێرەدا دەکاتە ١,٧٤ مەتر. (BMI)ەکەی ئاوا دەژمێرین:

$$BMI = \frac{97}{1.74 * 1.74} = 32$$

واتە (BMI)ەکەی دەبێتە (٣٢).

بەگوێرەی خشتەی خوارەوە دەزانین کە ئەو کەسە دەکەوێتە خانەی «زۆرقەڵەو obese»، کە پزیشکەکان وەکوو نەخۆشییەك چاوی لێ دەکەن و گەر مرۆڤێ بکەوێتە ئەو بازنەیەوە، هەڕەشەی ژیانی لێ دەکرێت و دەبێ بیرێ بۆ قەڵەوییەکەی بکاتەوە.

خشتەی خوارەوە کە لە ساڵی (١٩٨٥) لەلایەن «WHO»،)ڕێکخراوی تەندروستیی جیهانی World Health Organization) بڵاو بۆتەوە، نرخە سنوورییەکانی (BMI) پیشان دەدات:

پۆلەکانی کیش	پیاو	ژن
کمی کیش	٢٠>	١٨,٦>
کیشی ئاسایی	٢٥ - ٢٠	٢٣,٨ - ١٨,٦
زۆری کیش	٣٠ - ٢٥	٢٨,٦ - ٢٣,٨
زۆر قەڵەوی	٣٠<	٢٨,٦<

ئاوارتە

ئەم شێوازە بۆ ئەو کەسانە نابێت کە وەرزشوانن و کێشیان لە جیاتیی بەز و چەوری بە ماسوولکە چووەتە سەرەوە، هەروەها بۆ منداڵی کەمتەمەن و بۆ مرۆڤێ کە باڵای لەڕادەبەدەر بەرز بێت نابێت.

پوختە:

(BMI) شێوازێکە بۆ پیشاندانی پێوەندیی نێوان کێش و باڵای مرۆڤ. هەرچی (BMI) زیاتر بێت مرۆڤ زیاتر تووشی نەخۆشیی خوێنبەرەکان و نەخۆشیی دڵ دەبێت کە دەبێتە هۆی مەرگی ناوەخت. بۆیە مرۆڤ دەبێ هەوڵ بدات کە (BMI)ی لاشەی لە ئاستێکی ئاساییدا ڕاگرێت، کە ئەویش لەڕێی خۆراکی لەبار و وەرزش و جموجووڵ بەدەست دێت.

بەرەو سیستەمێکی شارستانی نوێ

دکتۆر شکر سلیم

بەرەو سیستەمێکی شارستانی نوێ ی پەرستاری:

زۆر دەمێکە فێرکردنی پەرستاری (نەخۆشیاری) لە وولاتی عیراق و کوردستان دەستی پێکردووە. لەسەرەتادا بەشێوەیەکی زۆر سادە بو بەڵام بەرە بەرە بۆ سیستەمێکی بەهێز و ئەکادیمی هەنگاوی ناوە، تا بتوانێت شان بەشانی کاری پزیشکی خزمەتی نەخۆش بکات. گومان لەوەدا نیە کە کاری پەرستاری (نەخۆشیاری) زۆر گرنگە وەك باڵی چەپی کاری پزیشکییە کە بەشی تەندروستی بەبێ ئەو باڵە ناتوانێ کارەکانی ئەنجام بدات. ئەمرۆ لە کوردستان پێشکەوتنێکی یەکجار زۆر لە بواری پێشکەوتنی زانست دەستی پێکردوە، دەتوانم بڵێم ئەو شۆرشە لە داهاتوویەکی نزیکدا بەری رەنجی ماندووبونی پەیوەنداران دەبینرێت. کولێژی پەرستاری وەك هەموو کولیژەکانی تر هەنگاوی باش و زانستی ناووە بەرەو باشتر کردنی ئاستی زانستی دەرچوانی پەرستاری لە هەرێمی کوردستان. لەسەرەتادا هەر هەمان مەنهەج و (Curriculum) ی زانکۆی بەغدای پیادەکرد بەڵام بۆ ماوەی سێ ساڵ دەچێت مەنهەج گوراوە و (Curriculum)ی نوێ هاتووە کە ئێستا لە وڵاتانی عەرەبی پیادە دەکرێت. ئەگەر تەماشای ئەو سیستەمە بکەین ماندوو بونێکی زۆر زۆر ی تێدایە هەم بۆ قوتابی هەم بۆ مامۆستا چونکە زۆربەی هەرەزۆری وانە گرنگەکان لە قوناغی سێیەمی کۆلیژ کۆبوونەتەوە بەمەش هیلاکی و ماندووبونێکی زۆرەو بەڵام دەرئەنجامێکی خراپ وەدەست دەهێنین. بۆ نموونە لە مەنهەجی کۆن نزیکەی ١٥ کاتژمێر وانەی پراکتیکی وە ٤ کاتژمێر بۆ وانەکانی تیوری بۆ بەشی پەرستاری تەندروستی منداڵ لە هەفتەیەکدا هەبوو. بەمەش قوتابی زیاتر لەناو هۆڵەکانی نەخۆشخانە دەمایەوە مامۆستاکانیش کاتی زیاتریان هەبوو بۆ فێرکردن و نیشاندانی زیاترین کەیسی نەخۆشی بەڵا م لەو مەنهەجە نوێیە تەنها ٦ کاتژمێر پراکتز و ٣ سەعات بۆ تیوری دانراوە کە بەهیچ سشوەیەك ناتوانرێت هەموو شتەکان بە تەواوی بە قوتابیان بدرێت. ئەمە نمونەیە بۆ گشت بەشەکانی تر.

ئەم مەنهەجە باش نی یە لە کاتێکدا لە وڵاتانی پێشکەوتوو وەك (بەریتانیا) لە سەرەتای نەوەدەکانی چەرخی رابردوو ئەم مەنهەجە لابراوە ئێستا مەنهەجی پسپۆری ووردی دەستی پێکردووە هەر لەسەرەتای وەرگرتنی قوتابیان پسپۆریان دیاری دەکرێت و لەو بەشەی کە حەزی لی یە وەردەگیرێت و بۆ ماوەی ٣ ساڵ بە ووردی لەو بەشە دەخوێنێت و کە دەرچوو هەر لەو شوێنە کار دەکات و ناتوانی اختصاصی خۆی بگورێت، تەنها بە خوێندنی بەشێکی تر لە سەرەتاوە. بۆیە دەبینین کاتێ کە قوتابی لەو بەشە دەردەچێت و دەچێتە ناو نەخۆشخانە زۆر بەجوانی کارەکان رادەپەرێنێت و هیچ گرفتێك دروست ناکات و زانست و زانیاریەکی زۆر باشی لە بوارەکەی هەیە. پاشان بۆ ماوەی ١ ساڵ دێتەوە کولیژ و زیاترو زیاتر لەبارەی پسپۆریەکەی دەخوێنی. بۆ یە دەبینین کە پەرستاری (نەخۆشیاری) ئەو وولاتە زۆر بە ئاسانی لە نەخوشیەکان تێدەگەن و پاش چەند ساڵێك دەتووانن پشکنینی سەرەتایی بۆ نەخۆش بکەن و هەندێکیان دەرمان بۆ نەخۆش دەنوسێت و تەنانەت لە بەشە ووردەکانیش کار دەکەن وەك endoscopy و Ultrasound . لە پاڵ کارکردنیان وەك پەرستار ئێمە وەك هەرێمی کوردستان پێویستە ئەو مەنهەجە لاببەین و مەنهەجێکی شارستانی نوێ پیادەبکەین. بۆیە دەست پێکردن بە خوێندنی پسپۆری وورد وسودی بۆ دەرچوانمان دەبێت و لە ئەنجامدا بە باشترین زانست خزمەتی گەل و وولات دەکەن.

> لە وڵاتانی پێشکەوتوو وەك (بەریتانیا) لە سەرەتای نەوەدەکانی چەرخی رابردوو ئەم مەنهەجە لابراوە ئێستا مەنهەجی پسپۆری ووردی دەستی پێکردووە

پە رستاری کرداری (ممارس) کي يە ؟

Who is a nurse practioner?

دکتۆر کریم فتاح عزیز/ دکتۆرا لە پەرستاری تەندروستی کۆمەڵ

ئەو پەرستارەیە کە کۆلێژی پە رستاری تە واو کردووەو بە پە رستاری تۆمارکراو ئە ژمار کراوە لە دوایی دا یە کێك لە بە رنامە کانی کرداری دبلۆم ی بالا یان ماستەر ی تەواو کردووەو لە تاقیکردنەوەی کرداری دە رچووە لە هە ر یە کێك لە پسپۆریە کانی پە رستاری بروا نامە ی دەرچوونی وەر گرتووە وە لە لایەنی یاسایی و زانستی رێگە پێدراوە کە وەکو پزیشك بە سە ربە خۆیی هەندی کردار جێ بە جێ بکات وەکو پشکنینی نە خۆش و دە ست نیشان کردن و نوو سینی هە ندێك لە دە رمانە کان بە گوێرەی پێویستی نە خۆش بەتایبەتی لە بنکە تەندروستیەکان (P.H.C) .

وە پە رستاری ممارس ئە م کارانە ئە نجام ئە دات :

١- وەر گرتنی میژووی نە خۆشیە کە و پشکنین و خوێندنەوەی ئە نجامە کانی پشکنین.

٢- پێدانی هە ندێك دە رمان کە بە پێی یا سا رێك خراوە لە هە ندێك وولات.

٣- دانانی پلانی خێزانی و بایەخ دان بە ئافرەتان پێش و پاش مندال بوون.

٤- ئە نجام دانی هە ندی نە شتە ر گە ری بچووك.

٥- بە رز کردنەوەی ئاستی رۆشنبیری تە ندروستی هاو وولاتیان.

٦- بە هێز کردنی تەندروسی و پا راستن لە نە خۆشیە کان.

٧-نا ردنی نە خۆش بۆ شوێنی مە بە ست .

وە ئە و شوێنانەی کە کاری تێدا دە کات بریتێن لە نەخۆشخانە کان و رێك خراوە کان و شوێنی بە سالا چووان و بنکە تە ندروستیە کان و نە خۆشخانە کانی ئافرە تان و لە دایك بوون و مندالان هی تر وەزۆر جۆرە پسپۆریمان هە یە کە پە رستاری(ممارس) کاری تی دا دە کات وەکو پسپۆری مندالان و ئافرەتان و تە ندروستی کۆمەل و دەروونی و هی تر وە هە رچە ندە ئە م بە رنامەیە نویەبەلام لە زۆربەی وولا تانی جیهان هە یە وە بە هیوای ئەوەی کە لای خۆشمان جێ بە جێ بکرێ وە ئەمەش ئەنجام بدرێت بە هەماهەنگی نێوان وەزارەتی خوێندنی بالا و وەزارەتی تەندروستی و لایەنی تریش، بۆ دانانی ئەم بەرنامە نوێیە کە (پەرستاری کارا) تێیدا دەبێت بە دەستپێکی کاری نوێی پەرستاری کە ئێستا لە زۆربەی ولاتانی جیهان پەیرەو دەکرێت ئەمەش بۆ زیاتر خزمەتکردنی نەخۆشەکانمان لە نەخۆشخانەکاندا .

ئەو پەرستارەیە کە کۆلێژی پەرستاری تەواو کردووەو بە پە رستاری تۆمارکراو ئەژمار کراوە

پەرستاران لە کاتی کارکردن

دیدارێـــك لەگەڵ بەرێـــز دکتۆر نزار سەرۆکی بەشی پەرستاری

ئا/ سەرهەنـــگ قـــادر- ئەندامی دەستەی باڵا

ئێمە لەهەموو رووبەکەوە ئامادەین بۆ هاوکاریکردنی کۆمەڵە وەکو بەشی پەرستاری، بەتایبەتی کردنەوەی خولی پەرستاری بە ناردنی مامۆستای زانکۆ

دکتۆر ئەم کاتەتان باش سوپاس بۆ بەرێزتان بۆ رەخساندنی ئەم دەرفەتە، بۆ ئەوەی بتوانین لە نزیکەوە ئەم دیدارە لەگەڵ بەرێزتان ئەنجام بدەین. . .

پ/ دکتۆر دەکرێت لە دێرێکدا خۆت بناسێنی؟

و/ من دکتۆر نزار علی شیرین، سەرۆکی بەشی پەرستاری، پرۆفیسۆری یاریدەدەر ماوەی ٣٢ ساڵەخزمەت دەکەم لەم بوارەدا و لە وڵاتانی وەك (ئوردن، عێراق، ئوستورالیا)

پ/ ئێستا هەندێ گۆرانکاری روویداوە لەم بەشەدا دەکرێ ئاماژەیان پێ بکەیت؟

و/ بەڵێ پێشتر (٤) بەش هەبوو (Basic science, Adult, Maternity, Pediatric) بەڵام ئێستا (٢) بەشی هەیە (پەرستاری و مامانی) وە کارمان کردووە بۆ باشترکردنی ئەمانەی خوارەوە:

١. پێشخستنی مەنهەج.
٢. ئامادەکردنی (Syllabus) بۆ ماددەکانی خوێندن.
٣. تاقیکردنەوەی ستاندارد و هەمەجۆر.
٤. چاودێری زانستی دیراسی بەشێوەیەکی گشتی، بەتایبەتی هەمەجۆرکردنی تەریقەی تەدریسی مامۆستاکان(Feedback).

پ/ ئایا قوتابی ئامادەیە دوای تەواو بوونی لە خوێندن بۆ ئەنجامدانی کاری پەرستاری لە نەخۆشخانەکان؟

و/ بەڵێ بێ گومان ئامادەن بۆ راپیکردنی پیشەی پەرستاری، وە ئێستا سەرپەرشتیارمان هەیە لە نەخۆشخانەکان، وە خەریکی دروستکردنی (Mentorship) لەگەڵ فەرمانگەی تەندروستی، بەڵام لەسەرەتادا کەمێك زەحمەتە بۆ هەڵسەنگاندنی کرداری (Clinical Evaluation) بۆ دەرچووەکان.

پ/ ایا هەڵسەنگاندن یان تەنسیق هەیە بۆ چاودێری دەرچووەکان؟

و/ تا ئێستا نیە بەڵام هەوڵ دەدەین هەبێت وەك وڵاتانی دەرەوە.

پ/ راتان چییە لەسەر کۆمەڵەی زانستی پەرستارانی کوردستان؟

و/ گومان لێبوو کە کۆمەڵە دەستی بەکارەکانی کردووە و چالاکی هەیە، وە ئێمە بابەتمان ناردووە بۆ گۆڤاری پەرستار و هاوکاریان دەکەین لە هەموو رووبەکەوە.

پ/ ئایا هاوکاری نێوان ئێوە و کۆمەڵە چۆنە؟

و/ ئێمە لەهەموو رووبەکەوە ئامادەین بۆ هاوکاریکردنی کۆمەڵە وەکو بەشی پەرستاری، بەتایبەتی کردنەوەی خولی پەرستاری بە ناردنی مامۆستای زانکۆ و دابینکردنی پێداویستییەکان. بۆ ئەم مەبەستەش کۆمەڵە نووسراوی بۆمان ناردووە و ئێمەی ئاگادارکردۆتەوە و ئێمەش لاریمان نییە لە هاوکاریکردنی کۆمەڵە.

لە کۆتاییدا زۆر سوپاس بۆ بەرێز پ.ی.د. نزار علی شیرین سەرۆکی بەشی پەرستاری لە کۆلێژی پەرستاری بۆ رەخساندنی ئەم دەرفەتە.

كيمبونا پلاكەرماتيا لەشى (Hypothermia)

ياسر محمدأمين ئاكرەيى/ بكالوريوس ل زانستێ پەرستارى

پلاگەرماتيا لەشى يا سروشتى ناڤبەينا رێژا)°٣٦,٨ c – (٣٧,٢ب رێكا (دەڤى , كومێ , گوهى) تێتە پیڤان , بەشێ خارى يێ مێشكى (Hypothalamus) بەرپرسيارە ل رێكخستنا پلا گەرميێ ل بارێ جێگيردا , دروست بوونا پلاگەرماتيێ ل ئەنجامێ لێكخشاندنا خانە و ئەندامێن لەشى دروست دبيت , لێكخشاندن دبيتە ئەگەرێ دروست بوونا پلاگەرماتيێ لەوما ل دەمێ رۆژى يان كرنا وەرزشێ پلاگەرماتيا لەشى زۆردبيت,ل دەمێ شەڤێ يان بێهن ڤەدانێ پلاگەرماتيا لەشى كيم دبيت , كيم بوون و زێدەبوونا پلاگەرماتيێ دوو بوارێن مەترسيدارو بەربەلاڤن. زاراڤێ كيم بوونا پلاگەرماتيێ (Hypothermia) دهێتە بكار ئينان بۆ وان كەسێن پلاگەرماتيێ كيمتربيت ل) °٣٥c,°٩٥F) ب هەر ئەگەرەكى بيت وەكى (كيمبوونا رژێنا دەرەقى Hypothyroidism , هەودانێت لەشى ,ڤەخارنا ماددێن كحولى , خودانە بەر ئاڤا سار بۆدەمەكێ درێژ , پشتى يان پێشى نەشتەرگەريا,.......) نە ساخ هەست ب سەرمايەكا زۆر دكەت تووشى لەرزەتايێ دبيت ژ بەركو خوينا لەشى ساردبيت دناڤا زڤروكا خوينێدا, بەشێ خارى يێ مێشكى رادبيت بدەردانا رژێنێت فەرمانى بۆ گەرمكرنا لەشى ئەوژى لەرزەتايێ دروست دكەن , ميزكرن زۆردبيت بۆكيمبوونا ٠,٦ سيليزى ١٠٪ رێژا ميزكرنێ زێدە دبيت، ئەگەر ئەڤ سەرمايە بۆ ماوەيەكێ درێژ ڤەكێشا دەست و پێێن نەساخى شين دبن , لێدانێن دلى كيم دبن , پيست زەردبيت , گورانكارى دكەڤيتە هێلكاريا دلى وەكى درێژبوونا ناڤبەينا شەپۆلا PR و بەرفرەبوونا شەپۆلاQRS هێزا لەشى كيم دبيت گازو پێكهاتێن دناڤا خوينێدا كيم دبن

نەساخ بێ هۆش دبيت ژبەركو چالاكيا خانێت لەشى كيم دبيت بۆ هەر ئێك پلا سيليزى ئێزيكى ١٠ ٪ چالاكيێن خانێن لەشى ل كاردكەڤن دبيتە سەدەما لدەست دانا ئەندامێن لەشى لبەر هندێ كيمبوونا پلا گەرماتيێ تێتە هژمارتن ئێك ژ بارێن مەترسيدار , يا پێتڤيە نەساخ زێترين دەم بهێتە چارەسەركرن , دانانا نەساخى بۆ جهەكێ هشك و گەرم , نخافتن و گەرمكرنا نەساخى ل حەفك و سينگ و ناڤ قەدا وى بەرى دەست و پێيا , ژبەركو گەرمكرنا دەست و پێيا دەمارێن خوينێ فرەه دكەت زۆرترين خوين بۆ دچيت دبيتە ئەگەرێ كيمبوونا فشارا خوينێ , پێدانا شلەمەنيا ب رێكا دەمارێن خوينێ ب گەرميا (°٣٧c) , شوشتنا ميزلدانێ و گەدێ ب پلا گەرماتيا (٤٠ c°), بەردەوام پێدانا ئۆكسجينێ , هندەك جار نەساخ پێتڤى بۆريا دناڤ گەريێ دا دبيت و هندەك جار نەساخ پێتڤى ئاميرێ زڤراندنا خوينێ دبيت (cardiopulmonary bypass) , پێدان و كونترۆل كرنا گازو پێكهاتێن خوينێدا ئەوێن هەستيار و پێتڤى بۆ مانەڤا نەساخى..

بەشێ خارى
يێ مێشكى
بەرپرسيارە
ل رێكخستنا
پلا گەرميێ
ل بارێ
جێگيردا

ئاگـــــــــادارى

١- داوا لە گشت پەرستاران و خوێنەرانى بەرێز دەكەين كە گۆڤارەكەمان دەوڵەمەند بكەن بە بابەتى تەندروستى و هەمەرەنگ وە بەم ناونيشانانەى خوارەوە بۆمان رەوانە بكەن وە بابەتە باشەكانيش پاداشت دەكرێن. لەگەڵ رێزماندا

٢- داوا لە گشت پەرستاران دەكەين كە بەژدارى بكەن لە چالاكى كۆمەڵەكەتان لە يادكردنەوەى رۆژى جيهانى پەرستاران كە دەكاتە رۆژى يەك شەم رێكەوتى (١٢/٥/٢٠١٣) هاوكاريتان جێگاى رێزە.

ناونيشان: هەولێر / دووسايدى نەورۆز/ تەنيشت فەرمانگەى ئاى تى.
Email:harva888@gmail.com
kurdnurses@gmail.com

چارەسەری ڕۆحی
Spiritual Healing

ئا/ طه أحمد فرج - مامۆستای زانکۆی سلێمانی

> چارەسەری ڕۆحی لە کۆمەڵگای ئێمەدا زۆر بەکەمی باسی لێوە کراوە وە جێ ی داخە کە هێشتا نەبۆتە بابەتی توێژینەوەی زانستی. ئەم چارەسەرە تا ئەمڕۆش لە تەکیە و خانەقاکانماندا قەتیس ماوەوە

مرۆڤ لە ڕۆژی بونیەوە حەزی بەوە کردوە وە پێویستی بەوە هەبوە ناو لەشتەکانی دەوروبەری بنێت بە مەبەستی ناسینەوەیان وە ئاسانکردنی گوزارش کردن لە خۆی و دەوروبەرەکەی. هەر بۆیە لەباسکردنی چارەسەری نەخۆشی وناساغی جەستەو دەرونیدا ناوی دوو جۆر چارەسەر ئەبیسترێت ئەویش چارەسەری پزیشکی و چارەسەرە جێگرەوەکانە کە کە ئەمەی دواییان بە چارەسەری میللی یان ناپزیشکی ناسراون. چارەسەری ڕۆحیش یەکێکە لەو چارەسەرانەی کە بە چارەسەرە جێگرەوەکان ناو ئەبرێت.

چارەسەری ڕۆحی لە کۆمەڵگای ئێمەدا زۆر بەکەمی باسی لێوە کراوە وە جێ ی داخە کە هێشتا نەبۆتە بابەتی توێژینەوەی زانستی. ئەم چارەسەرە تا ئەمڕۆش لە تەکیە وخانەقاکانماندا قەتیس ماوەوەو بە کاری شێخ و زایدو مەلا ئاینیەکانی دەزانن و خەڵکی خوێندەوار زۆر بەکەمی خۆی لەقەرەی ئەم بابەتە داوە. وە زۆر جار ئەو کەسانەش کە بڕوایان بەم جۆرە چارەسەرانە هەیە بەوە تاوانبار ئەکرێن کە دوای خرافیات ودونیای سیحر وجادو کەوتون کە هیچ بونێکی زانستی نییە.

بەڵام چارەسەری ڕۆحی لەم سەردەمەدا لە زۆر وڵاتانی جیهاندا شانبەشانی زانستەکانی ترلە بەرەو پێش چوندایەو گرنگی پێ ئەدرێت و بۆتە بابەتی زۆرێک لە توێژینەوە زانستیەکان. نمونەی ئەو وڵاتانەش ئەمەریکا، هندستان، پاکستان، وە گەلێک لە وڵاتەکانی ئەوروپاو ئەفەریقایە.

مەبەست لە باسکردنی چارەسەری ڕۆحی لەمڕۆماندا ئەوەیە کە ئەمەوێت ئەم چارەسەرە گرنگ و بەسودە لە تەکیەوخانەقاکاندا بهێنمە دەرەوەوبیکەمە باسی نێوەندە زانستیەکان و بە خوێنەری کوردی بناسێنم.

بەڵام پێش ئەوەی باسی چارەسەری ڕۆحی بکەم پێویستە بزانین باوەڕ و دین و ڕۆحانی بوون چی یە.

باوەڕ

باوەڕ ئەوتوانایەیە یان ئەو هێزەیە کە لەناخی مرۆڤدا پاڵ بەمرۆڤەوە دەنێت کە بەرەو ڕوی سەرچاوە ڕۆحی یەکان هەنگاو بنێت بێ ئەوەی ئەو سەرچاوەیەی تاقیکردبێتەوە یان بەرجەستەی کردبێت.

دین Religion

دین ڕێگایەکە بۆ دەربڕینی بە ڕۆحانی بوونی تاکەکەس یان ڕێگایەکە بۆ گوزارشکردن لە دونیای ڕۆح.

Spirituality ڕۆحانی بوون

خواستێکی بەهێزە بۆبەئاگابون، وە گەڕانە بەدوای بەها پیرۆزەکاندا، وە هەست پێکردنی دونیایی خوایی یە.

چارەسەری ڕۆحی
Spiritual Healing

چارەسەری ڕۆحی چی یە؟

لەمڕۆدا ژمارەیەکی زۆر لە چارەسەر هەیە کە جیاوازن لە چارەسەری پزیشکی و پێ یان دەوترێت چارەسەرە جێگرەوەکان. چارەسەری ڕۆحیش جۆرێکە لەو چارەسەرانە.(Alternative Healing)

چارەسەری ڕۆحی بریتی نی یە لە تەنها یەک شێواز یان یەک جۆر تەکنێکی چارەسەرکردن بەڵکو ئەم دەستەواژەیە ژمارەیەک ڕێگاو تەکنیکی جیاجیای چارەسەرکردن دەگرێتە خۆی کە هەمویان مەبەستیان چارەسەرکردنی ناساغی مرۆڤە یان باشتر بڵێین گێڕانەوەی هۆش و جەستەو ڕۆحە بۆ بارە تەندروستەکەی خۆی.

چارەسەری ڕۆحی چۆن دەکرێت؟

چارەسەری ڕۆحی ناردنی ووزەیە یاخود دروستکردنی کەناڵێکی ووزەیە لە کەسێکەوە بۆ کەسی نەخۆش. ئەوکەسەی کە ووزەکە ئەگوێزێتەوە بۆ نەخۆشەکە پێ ی ئەوترێت ناوەند (Medium) یاخود چارەسەرکەری ڕۆحی. شێوەکانی گەیاندنی ئەو ووزەیە زۆرن بەڵام بەناوبانگترینیان گەیاندنە بەهۆی دەستەکانەوە.

ڕۆح و دین

ئەم شێوازی چارەسەرە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە دونیای دین و ڕۆحەوە هەیە. هەر لەبەر ئەوەشە کە وشەی ڕۆح ئەبیستین یەکسەر دین دێتە خەیاڵمان. بەڵام چارەسەری ڕۆحی بەهیچ جۆرێک پەیوەست نیە بە تەنها یەکێک لە دینە ئاسمانیەکانەوە یاخود بە یەکێ لە بیروباوەڕە ئاینییە جیاجیاکانەوە. تەنانەت هەندێ شێوازی چارەسەری ڕۆحی پەیوەندی بە هیچ ئاینێکەوە نی یە. لایەنگرانی چارەسەری ڕۆحی ئەڵێن ئەم چارەسەرە زیاتر پەیوەندی بە هۆش و هەست و نەست و هێزی بونی مرۆڤەوە هەیە واتە بابەت گەلێک کە فیزیکی نین. ئەم جۆرە چارەسەرە گوێ نادات بەوەی کە ئایا کەسی نەخۆش چۆن بیر ئەکاتەوە یان بیروباوەڕی ئاینی چی یە.

کێ ئەتوانێت سود لە چارەسەری ڕۆحی ببینێت؟

چارەسەری ڕۆحی بۆهەموو کەسێکە بەبێ گوێدانە تەمەن و بیروباوەڕی ئاینی و ئاستی ڕۆشنبیریش. کەواتە منداڵ بێت یان گەورە، نێر بێت یان مێ. تەنانەت بۆ ئاژەڵیش بەکاردەهێنرێت. کەواتە بۆ هەرکەسێک کە پێویستی بە چارەسەر هەیە. ئەم شێوازی چارەسەرە هیچ داواکاریەکی لە نەخۆش نیە هەرچەندە بڕوابون بەم شێوازی چارەسەرە یان بەکەسی چارەسەرکەر هۆکارێکی یاریدەدەرە ئەگەر ببێت خۆ ئەگەر نەبێت گرنگ نی یە.

چارەسەری ڕۆحی و چارەسەری ووزەیی

Spiritual Healing & Energy Healing

چارەسەری ڕۆحی و چارەسەری ووزەیی زۆر جار یەک لەباتی ئەوی تربەکار ئەهێنرێت. لەبەر ئەوەی هەردوو چارەسەرەکە پێک هاتون لەکۆمەڵێک تەکنیک وپراکتیزە کردن کە زۆربەی بابەتەکان هەر یەکن وجیاوازیان نی یە. چارەسەری ووزەیی کاریگەری لەسەر هەموو لایەنەکانی ژیانی مرۆڤ هەیە وەکو لایەنی فیزیکی (جەستەیی)، دەرونی، هۆش وبیر، هەست و نەست و لەسەر ڕۆحیشی. وە چارەسەری ڕۆحیش هەمان کاریگەری هەیە. لەبەر ئەوە لەوانەیە تۆ هەندێ لە تەکنیکی چارەسەری ووزەیی ببینی یاخود بەرگوێت بکەوێ کەهەمان ئەو تەکنیکەیە کە بە چارەسەری ڕۆحیش ناو دەبرێت. کەواتە دەتوانین بڵێین کە ئەم دوو چارەسەرە دوو ناو لێنانن بۆ یەک بابەت وە نابێت ببێتە هۆکارێک بۆ چەواشەکاری و سەرلێ شێواندن.

سودەکانی چارەسەری ڕۆحی

١- ئەبێتە هۆی لابردنی یاخود سوک کردنی بارگرانی سۆزی وجەستەیی.
٢- دڵەڕاوکێ دەرەوێنێتەوەو ئارامی دەبەخشێت.
٣- ژەهراوی بونی جەستە لەناو دەبات.
٤- ئەبێتەهۆی کەمکردنەوەو لەناو بردنی ئازار.
٥- چارەسەرە بۆ بێخەوی و کێشەکانی خەوتن.
٦- فشاری خوێن ڕێک دەخات.
٧- سوری خوێن ڕێک دەخات
٨- ئەبێتە هۆی ڕێکخستنەوەی کاری ئۆرگانەکانی لەش.
٩- چارەسەرە بۆ چەندەها نەخۆشی جۆراوجۆر و لەناوبردنی نیشانەکانیشی.
١٠- هاوسەنگی تەواو ئەدات بە جەستە.

چارەسەری ڕۆحی بەیەکێک لە باشترین چارەسەر دادەنرێت لەبەرئەوەی ئەم چارەسەرە تەنها بایەخ بە جەستەی فیزیکی مرۆڤ نادات بەڵکو هەوڵی چارەسەرکردنی لایەنی هەست، نەست، هۆش، بیر و ڕۆحی کەسەکە ئەدات. لایەنێکی تری باشەی ئەم شێوازی چارەسەرە ئەوەیە کە سنوری جەستە نابەزێنێت وجەستە بریندار ناکات تا بچێتە ناوەوەی جەستەو کێشەکانی چارەسەر بکات وە پەناش نابات بە بەکارهێنانی دەرزی ودەرمانی کیمیاوی یان پزیشکی.

جۆرەکانی چارەسەری ڕۆحی

ژمارەیەکی زۆر لە تەکنیکی چارەسەری ڕۆحی هەن کە بەناوبانگترین تەکنیک یان شێوازی چارەسەری ڕۆحی کە زۆربەی خەڵک پەنای پێ ئەبەن پارانەوەیە (نوێژکردن) یان نوێژ لەسەرکردنە. تەکنیکەکانی تر وەکومێدیتەشن (Meditati)، بە وێناکردن (Visualization)، هونەری ڕۆحی (Art Spiritual)، چارەسەر بەهۆی فریشتەوە، گۆرانی وتن، بەرگریکردن لەخود (Taichi)، تەپڵ و دەف لێدان، ئاوازی مۆسیقی (Chanting)، وە هیپنۆتیزم.

چۆن چارەسەرکەری ڕۆحی هەڵدەبژێریت؟

١- بۆ چارەسەری ڕۆحی پێویست بەوەیە کە سەردانی کەسی شارەزای ئەم بوارە بکەیت. وە بۆ ئەوەی کە چارەسەرەکەت سەرکەوتوبێت گرنگە کە کەسێکی شارەزای وا بدۆزیتەوە کە باوەڕپێکراو بێت و تۆش هەست بە ئارامی بکەیت لەلای. چارەسەرکەر ئەبێت بزانێت چی ئەکات بەڵام هاوئاهەنگی ولێک تێگەیشتن لە نێوان کەسی نەخۆش و چارەسەرکەردا زۆر گرنگە.

٢- ئەو کەسانەی خەریکی چارەسەری ڕۆحین لە شارەزاییاندا جیاوازن بەمانای ئەوەی کە هەر هەمویان شارەزای هەموو شێوازەکان و هەموو تەکنیکەکانی چارەسەری ڕۆحی نین بەڵکو هەیە تەنها جۆرێک یان ڕەنگە دوو جۆر تەکنیک بزانێت بەڵام تاکو ئێستا کەسێک نەبووە کە بەتەواوی شارەزای هەموو تەکنیکەکانی چارەسەری ڕۆحی بێت. چۆنێتی دۆزینەوەی چارەسەرکەری ڕۆحی زۆرجارلەڕێگای ڕیکلامی دەماو دەم ئەدۆزرێنەوە یان لەڕێگای ئنتەرنێتەوە چونکە ئێستا ژمارەیەکی زۆر سایت و لاپەڕەی ئەلەکترۆنی هەیە کە گرنگی بەم بابەتە دەدەن.

٣- ژمارەی سەردانی کردنی کەسی شارەزا ئەگۆڕێت لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر بە گوێرەی ئەو تەکنیک و شێوازەی کە بەکاری دەهێنێت یان بە پێ ی شارەزایی و ئەزمونی کەسی چارەسەرکەر. بە زۆری وا باوە کە ئەبێت کەسی نەخۆش سەردانی چارەسەرکەر بکات بەڵام ئەوەی کە خەڵک زۆرباش ئاگاداری نی یە ئەوەیە کە لە دوریشەوە چارەسەر ئەکرێت بۆ نمونە بە تەلەفۆن.

٤- ژمارەیەکی زۆر لاپەڕەو سایتی ئنتەرنێت هەن کە زانیاری تەواوت ئەدەنێ لەسەر چارەسەری ڕۆحی و تەکنیکەکانی کە بەکاردێت وە ئەو سەرچاوانەش کە بەکاردەهێنرێت.

لە کۆتایدا ئەمەوێت پێتان ڕابگەیەنم کە لە ڕاستیدا هەموو کەسێک دەتوانێت فێری چارەسەری ڕۆحی ببێت. کەواتە تۆش ئەتوانیت ببیتە چارەسەرکەر و یارمەتی خەڵکی بدەیت و چاکیان بکەیتەوە.

چارەسەری ووزەیی کاریگەری لەسەر هەموو لایەنەکانی ژیانی مرۆڤ هەیە وەکو لایەنی فیزیکی (جەستەیی)، دەرونی، هۆش وبیر، هەست و نەست و لەسەر ڕۆحیشی.

کارو چالاکیەکانی کۆمەڵە لە ساڵی ٢٠١٣ لە چەند دێڕێکدا:

١- لە ڕێکەوتی (٢٠١٣/٢/١٤) ئەندامانی دەستەی باڵای کۆمەڵەمان سەردانی شاری سلێمانیان کردوو کۆبوونەوەیان ئەنجامدا لەگەڵ هەردوو بەڕێزان (د. ڕەهێڵ و مامۆستا نەرمین غوسمان) گفتوگۆکرا دەربارەی چۆنیەتی بەرەوپێشچوونی کاری پەرستاری لە کوردستاندا و بەرزکردنەوەی ئاستی زانستی و پیشەیی پەرستاران بۆ زیاتر خزمەتکردنی نەخۆش لە نەخۆشخانەکانماندا

سەردانی بەڕێزان مامۆستا نەرمین و دکتۆر ڕەهێڵ لە شاری سولەیمانی

٢- لە ڕێکەوتی (٢٠١٣/١/١٠) ئەندامانی دەستەی باڵا سەردانی بەڕێز (د. مغدید) یان کرد لە فەرمانگەی تەندروستی هەولێر وە لە هەمان کاتدا سەردانی بەڕێز (محمد حسن)یان کرد وە گفتو گو کرا دەربارەی چۆنیەتی ڕاپەڕاندنی کارەکانی کۆمەڵە.

سەردانی بەڕێوەبەری گشتی لەفەرمانگەی تەندروستی هەولێر

٣- له ڕێکەوتی (٢٠١٣/١/١٩) هەندێك له ئەندامانی دەستەی باڵا سەردانی بەڕێوەبەری نەخۆشخانەی هەولێری فێرکاریان کردوو گفتوگۆ کرا دەربارەی کار و چالاکیەکانی کۆمەڵە.

٤- ئەندامانی دەستەی باڵای کۆمەڵە بەژداریان کرد له وانه ووتنەوه و سیمینار له خولی ڕاهێنانی پەرستاران له سەنتەری فێرکردنی بەردەوام له شاری هەولێر.

٥- له ڕێکەوتی (٢٠١٣/٢/٢٧) ئەندامانی دەستەی باڵا سەردانی بەشی کۆمەڵەکانی پارێزگای هەولێریان کرد بۆ چۆنیەتی ڕاپەڕاندنی کارەکانیان.

٦- کۆمەڵە توانی له ڕێکەوتی (٢٠١٣/١/١) ڕۆژنامەی ساڵانه (تقویم) بخاته بەردەستی خوێنەران له گشت نەخۆشخانه و بنکه تەندروستیەکان له هەرێمی کوردستان.

٧- کۆمەڵە توانی گۆڤاری ژمارە(٨) دەربکات که ئەمه یەکەم ژمارەیه پاش نوێبوونەوەی کۆمەڵەو ئەنجامدانی کۆنگرە.

٨- کۆمەڵەمان به هەماهەنگی لەگەڵ هۆبەی فێرکردنی تەندروستی هەولێر هەڵساوه به دانانی نەخشه ڕێگایەك بۆ ژمارەیەکی زۆر له کار و چالاکی زانستی و پراکتیکی و پیشەیی بۆ ساڵی (٢٠١٣ که دەچێته بواری جێبەجێکردن له مانگی ئادار و دواتر.

٩- کۆمەڵە به هەماهەنگی لەگەڵ کۆلێژی پەرستاری/ زانکۆی هەولێری پزیشکی و وەزارەتی تەندروستی بەژداری دەکات له چەند خولێکی ڕاهێنان بۆ پەرستاران له مانگەکانی (٤ و ٥ و ٦ و٧ و ١١ و ١٢).

١٠- نوێنەرمان له پارێزگاکانی سولەیمانی و دهۆك و کەرکوك و گەرمیان توانیان سەردانی لایەنی پەیوەندیدار بکەن له بەڕێوەبەرایەتیه تەندروستیەکان و پارێزگاکان به مەبەستی هەماهەنگی کردن و ڕاپەڕاندنی کار و چالاکیەکانی کۆمەڵە لەم ناوچانەدا.

سەردانی بەڕێوەبەری گشتی لەفەرمانگەی تەندروستی کەرکوك

Does the computer virus affects human health?

A scientist at the University of Reading has become the first person in the world to be infected by a computer virus.

Dr Mark Gasson, from the School of Systems Engineering, contaminated a computer chip which had been inserted into his hand as part of research into human enhancement and the potential risks of implantable devices.

These results could have huge implications for implantable computing technologies used medically to improve health, such as heart pacemakers and cochlear implants, and as new applications are found to enhance healthy humans.

Dr Gasson says that as the technology behind these implants develops, they become more vulnerable to computer viruses.

«Our research shows that implantable technology has developed to the point where implants are capable of communicating, storing and manipulating data,» he said. «They are essentially mini computers. This means that, like mainstream computers, they can be infected by viruses and the technology will need to keep pace with this so that implants, including medical devices, can be safely used in the future.»

Dr Gasson will present his results next month at the IEEE International Symposium on Technology and Society in Australia, which he is also chairing.

A high-end Radio Frequency Identification (RFID) chip was implanted into Dr Gasson›s left hand last year. Less sophisticated RFID technology is used in shop security tags to prevent theft and to identify missing pets.

The chip has allowed him secure access to his University building and his mobile phone. It has also enabled him to be tracked and profiled. Once infected, the chip corrupted the main system used to communicate with it. Should other devices have been connected to the system, the virus would have been passed on.

Dr Gasson said: «By infecting my own implant with a computer virus we have demonstrated how advanced these technologies are becoming and also had a glimpse at the problems of tomorrow.

«Much like people with medical implants, after a year of having the implant, I very much feel that it is part of my body. While it is exciting to be the first person to become infected by a computer virus in this way, I found it a surprisingly violating experience because the implant is so intimately connected to me but the situation is potentially out of my control.

«I believe it is necessary to acknowledge that our next evolutionary step may well mean that we all become part machine as we look to enhance ourselves. Indeed we may find that there are significant social pressures to have implantable technologies, either because it becomes as much of a social norm as say mobile phones, or because we›ll be disadvantaged if we do not. However we must be mindful of the new threats this step brings.»

Prepared from Internet by: Hoger R. Rauf\ Software Engineer

Ever since Mark Gasson got a virus, his cellphone won't work, and he can't unlock the door to his building on campus. But those are the kind of symptoms humans can expect when they get infected with computer viruses.

Mr. Gasson, a research fellow at the University of Reading, in England, has a radio-frequency identification chip implanted in his hand. It's the kind of computer chip that is sometimes used to track animals, but Mr. Gasson uses it to activate his cellphone and unlock doors. He also uses it for research that explores the potential risks of implanted devices, which he expects will become more common in humans. When he infects the chip with a virus, he can then transmit that virus to another computer.

Mr. Gasson stresses that the virus in his chip is spreading from implanted technology to a computer, not from a human being to a computer. Still, he says we should consider how computer viruses could potentially affect people's bodies.

"It is known that some people with invasive medical implants, over time, consider them to actually be part of their body," he wrote in an e-mail to The Chronicle. "In this context we can and should talk of computer viruses infecting the person."

"It certainly sounds like science fiction when you hear it, but when you break it down to the technical elements, it's an interesting experiment," said Brian D. Voss, chief information officer of Louisiana State University at Baton Rouge.

Mr. Voss said that Mr. Gasson's research was "a very simple sort of experiment" and "is not anything that is earth-shattering." However, it still has important implications. Especially as medical devices get more complex, Mr. Voss said, "it would be possible for them to get infected with viruses that could do nefarious things."

Hepatitis C virus

Dr. Aza Bahadeen Taha
Ph.D. in Medical Microbiology
College of Nursing

Hepatitis C virus is an important pathogen causing liver disease. Hepatitis C infection is accountable for the second most common cause of viral hepatitis with significant clinical problems all over the globe in humans.

Hepatitis C virus was first detected in 1989 using molecular biology techniques after extensive testing of serum from experimentally infected animals. It is an enveloped, single stranded RNA virus that belongs to the Flaviviridae family and genus Hepacivirus with six known genotypes and hundreds of subtypes.

It has been estimated that the global prevalence of hepatitis C virus infection is around 2٪, with 170 million persons chronically infected with the virus and 3 to 4 million persons newly infected each year. It is now widely recognized as one of the common aetiological agents for cirrhosis of the liver.

Hepatitis C virus can present as acute or chronic hepatitis. Most of the cases of acute hepatitis C are asymptomatic with patients unaware of the underlying infection. Blood transfusion and unsafe therapeutic interventions by infected needles are two preventable modalities of spread of hepatitis C infection.

The high risk of chronicity of this blood borne infection and its association with hepatocellular carcinoma underscores its public health importance. In addition, risk factor modification by reducing the number of intravenous drug users will help curtail the prevalence of this infection.

Hepatitis C virus enters the host through needle inoculation, transfusion of blood or blood components, and by sexual transmission. After entering a susceptible host, hepatitis C virus invades, infects, and replicates within the blood stream, repeating the process in various tissues, as well as in peripheral lymphocytes, as it proceeds to the liver. Passing through various tissues such as those of the pancreas, thyroid, adrenal glands, spleen and bone marrow, hepatocytes being the principal site share most of the burden.

The influence of host factors such as age, gender, and race in the fate of HCV infection can be due to genetic variations. The male gender is more associated with the progression of the disease to cirrhosis. Methods of hepatitis C detection are comprised of antibody detection, followed by molecular methods to detect and amplify the viral genome.

Hepatitis C virus is an important pathogen causing liver disease

The influence of host factors such as age, gender, and race

Perfusionists can be involved in a number of cardiac surgical procedures

.....

Clinical procedures

Perfusionists can be involved in a number of cardiac surgical procedures,

select vascular procedures and a few other surgical procedures in an ancillary role. In the realm of cardiac surgery,

Perfusionists perform cardiopulmonary bypass in adult and pediatric surgical procedures, which constitute the majority of procedures that Perfusionists perform. Perfusionists may participate in curative or staged palliative procedures to treat the following pediatric pathologies:

- atrial septal defects,
- ventricular septal defects,
- tetralogy/pentalogy of Fallot,
- truncus arteriosus,
- transposition of the great vessels,
- cardiac transplants,
- lung transplants,
- coarctation of the aorta,
- interrupted aortic arch,
- Hypoplastic left/right heart,
- subaortic membrane,
- mitral valve repair/replacement,
- aortic valve disorders,
- anomalous/single coronary artery,
- vascular ring,
- extracorporeal membrane oxygenation (ECMO)

Adult surgical procedures may include:

- coronary artery bypass,
- aortic valve replacements,
- mitral valve repair/mitral valve replacement
- tricuspid valve repair
- aortic root replacements
- atrial myxomas
- dissections/aneurysms/trauma of the aorta (ascending, arch & descending)
- renal cell carcinoma/obstructive vena cava
- veno-venous bypass (e.g. during liver transplants)
- cardiac/lung transplants
- implants of ventricular assist device and ECMO.

Be continue

A two-part exam is required to become a certified clinical perfusionist and use the designation C.C.P. In the United States, this exam is administered and evaluated by the American Board of Cardiovascular Perfusion. Similar governing bodies exist in other countries with comparable examination processes. The first portion of the two-part process is the Perfusion Basic Science Exam, and the latter portion is the Clinical Applications in Perfusion Exam. In order to qualify for this examination process, a perfusion student must have either graduated from or be enrolled in an accredited perfusion program, as well as have participated in a minimum of 75 clinical procedures during the course of their training A perfusion student may qualify for the Perfusion Basic Science Exam before they actually matriculate from their respective training program. Once employment is provided, and the perfusionist has participated independently in a minimum of 50 clinical procedures, he or she can qualify for the Clinical Applications in Perfusion Exam.

Once the Clinical Applications in Perfusion Exam has been successfully passed, a perfusionist can use the designation C.C.P. In addition, there are recertification requirements for perfusionist in which proof of a minimum number of clinical procedures and attendance to scientific or educational meetings must be provided to a certifying body (i.e. American Board of Cardiovascular Perfusion). These recertification requirements and subsequent verification process occur every three years and are mandatory to maintain certified status to use the designation certified clinical perfusionist. As February 2010, there were 3,766 certified per fusionists in the United States American Board of Cardiovascular Perfusion.

In Kurdistan or Iraq as general the person who did be a perfusionist should be have at least a Bachelor›s degree in one of the medical branch like college of medicine or college of nursing and one years under training with open heart team especially professional perfusionist, now in Kurdistan we have about 15 perfusionist must of them in Hawler Surgical Specialty Hospital-Cardiac Center, taken good training inside and outside like Italian system and Germany system of cardiovascular perfusion technique and British system and middle east system. May be we see in near future Kurdistan association of perfusinist and guideline of working and scientific degree of cardiovascular perfusionist like another country.

In the United Kingdom and Ireland, a Bachelor›s degree in Life Sciences is a pre-requisite to enrolment on the perfusion training course. Employment as a trainee perfusionist is also required. Trainees must complete a two-year academic and practical course. They complete academic assessments (essays and exams), while in the workplace moving from a purely observational role to one in which they are capable of managing the patient while they are on cardiopulmonary system with minimal supervision. Once a trainee has been the primary perfusionist in 150 clinical procedures, they must undertake a practical exam. For this exam, the candidate is observed by two external examiners whilst building and priming a cardiopulmonary circuit, then using it during a surgical operation.

After the practical exam, trainees must complete a 40 minute viva voce exam, which tests their academic knowledge. After this is successfully completed, they are awarded a postgraduate diploma and the status of qualified clinical perfusion scientist. They must maintain this by performing a minimum of 40 clinical procedures per year. In countries such as China and Egypt, a perfusionist is a medical doctor who has completed subspecialty training.

May be we see in near future Kurdistan association of perfusinist and guideline of working and....

Cardiovascular perfusionist

Rayan J.Hussien
Head of perfusion-Hawler Cardiac Center

The perfusionist is a highly trained member of the cardiothoracic surgical team

A perfusionist, also known as a clinical perfusionist or cardiovascular perfusionist, is a specialized healthcare professional who uses the heart-lung machine during cardiac surgery and other surgeries that require cardiopulmonary bypass to manage the patient›s physiological status.

The perfusionist is a highly trained member of the cardiothoracic surgical team which consists of cardiac surgeons, anesthesiologists, physician assistants, surgical technologists, and nurses. The perfusionist›s main responsibility is to manage the physiological and metabolic needs of the cardiac surgical patient so that the cardiac surgeon may operate on a still, unbeating heart. This is accomplished through the utilization of the heart-lung machine, as well as its associated components of an oxygenator, filters, reservoirs and tubing. The perfusionist is solely responsible for the management of circulatory and respiratory functions of the patient which has a great effect on the patient systemic condition and allows the cardiac surgeon to focus on the actual surgical procedure and less on the immediate needs of the patient. Other responsibilities include autologous blood collection and processing, implementation and management of the intra-aortic balloon pump, adult and infant extracorporeal membrane oxygenation (ECMO)

as well as monitoring of anticoagulation, electrolyte, acid-base balance and blood-gas composition. In many tertiary hospitals, Perfusionists are also key personnel in placing and managing patients on ventricular assist devices as bridge to recovery or heart transplantation and supporting patients receiving lung or liver transplants. In certain hospitals, Perfusionists can be involved in procurement of cardiothoracic donor organs for transplantation.

Training and certification of Perfusionists

In the United States, a bachelor›s degree or junior-level prerequisites with concentrations in biology, chemistry, anatomy and physiology are required to be admitted to a perfusion program. As of 2012, there were 17 perfusion training programs in the United States. Training typically consists of two years of academic and clinical education. Although the structure and training philosophies of perfusion programs differ, typically a perfusion student will begin their training in a didactic fashion in which the student will closely follow instructions from certified clinical perfusionist in the confines of a cardiac surgery procedures. Academic coursework may be concurrent or precede this didactic clinical instruction and is equally vital for their training. Early in their clinical training, the perfusion student may have little involvement in the cardiac surgical procedure outside of an observational role. However, as time progresses, more tasks may be incrementally delegated to the perfusion student. These added responsibilities in the clinical environment are delegated to the perfusion student, with the ultimate goal of producing a capable and competent perfusion student. Once a perfusion student graduates from a perfusion program, he or she is not a certified clinical perfusionist but must begin the certification process. In the interim, the perfusion graduate is typically referred to as board-eligible, which is sufficient for employment in cardiac surgery with the understanding that advancing their status to a certified clinical perfusionist is required for long-term employment. Most hospitals or perfusion employers have stipulations on the duration of board-eligible status for an employed perfusionist.

ICD International Classification of Diseases

Assist Prof Dr.Nazar Ali Sheren
Head of Nursing Department
College of Nursing

International Classification of Diseases (ICD):

-In the absence of a uniform classification of diseases, many countries found it necessary to prepare their own lists. The ICD is the international standard diagnostic classification, it's used to classify disease and other health problem .its original was used to classify mortality, later it was extended to diagnosis morbidity.

ICD-10 was endorsed by the Forty-third World Health Assembly in May 1990 and came into use in WHO Member States as from 1994.

ICD allows the counting of diseases, injuries, symptoms, reasons for encounter, factors that influence health status, and external causes of disease and death, such as accidents, Such health information is used for: (Epidemiology, Prevention, Managing health care, Allocation of resources, Monitoring, in research)

Purpose

- To classify diseases and other health problems, for vital records including death certificates and health records.

The meaning of classification

There are many diseases, and one needs to establish a common language for reporting and data analysis. Standard grouping of diseases by a set of principles is called classification.

The users of the ICD include:

-**Certifier:** Is a person authorized by law who issues a certificate, stating to the best of his/her knowledge and belief, the cause of death and other facts related to the death for submission to prescribed authorities.

-**Coder:** is the trained individual who translates the documented causes of death or morbidity into standardized ICD codes using the rules and conventions inherent in the classification.

- As example

Mental disorders(F00-F09)

*** F00**

Dementia in Alzheimer›s disease

-Definition of Alzheimer›s disease is a primary degenerative cerebral disease of unknown etiology with characteristic neuropathological and neurochemical features.

*** F01**

Vascular dementia

Definition Vascular dementia is the result of infarction of the brain due to vascular disease, including hypertensive cerebrovascular disease.

The ICD is the international standard diagnostic classification

2013

Kurdistan Scientific Nurses Association

January

S	M	T	W	T	F	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

February

S	M	T	W	T	F	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

March

S	M	T	W	T	F	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

April

S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

May

S	M	T	W	T	F	S
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

June

S	M	T	W	T	F	S
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

July

S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

August

S	M	T	W	T	F	S
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

September

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

October

S	M	T	W	T	F	S
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

November

S	M	T	W	T	F	S
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

December

S	M	T	W	T	F	S
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Happy New Year!

ساڵی نوێتان پیرۆزبێت